

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarut 2005

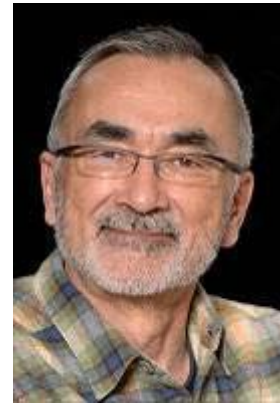
2005-miit 2020-imut siuariartornermut aningaasaliineq

Martsi 2005

Siulequt

Inuiaqatigiisugut 1979-imut sanilliulluta aningaasaqarnikkut imminut napatinnerulersimavugut. Amerlanerusut nammineer-nerulersimapput. Kisianni imminut napatittumik aningaasaqalernis-sap tungaanut ineriartorneq sukkaappallaarpoq. Ullumikkut nammineersinnaanerulernissamik kissaatigisatsinnut aningaasaqar-nerput malinnaangilaq. Tamanna allangortittariaqarparput!

Aalajangiiffisariaqarparput aningaasaqarnermi imminut napatittumi atugarissaarneq qanoq annertutigisoq kissaatiginerlutigu. Kissaatiginerparput atugarissaarneq Danmarkimisut ittoq, Canadatut, Tyrkiatut imaluunniit nunatsinni ullumikkut ittoq? Atugarissaarnerulerumalluta sulinerput annertusiumanerparput? Aamma atugarissaarnerulerumagutta nammineq pilersitaqarsinnaanerput annertoqisumik qaffatsissallugu aalajangiiffisariaqarparput. Atugarissaarneruleriartornissaq kissaatigigutsigu tamatta immikkut peqataasariaqarpugut.

Tamatta immikkut qanoq iliussalluta aalajangiinitta, aningaasaqarneq ukiuni aggersuni imminut napatittoq pilerseqatigiissinnaaneripput aalajangissavaa. Tamannali iluatsissappat inuit ataasiakkaat pingasunik imminnut piumaffigisariaqarput:

- Ilinniarluarnerussallutik, annerusumik pitsaannerusumillu sulisinnaalerumallutik. Ilinniagaqarneq nunatsinni, nunattalu avataani periarfissanik toqqaanissamik ammaassisuuvoq, tamatumani ilanngullugu atugarisaarnerulernissamut periarfissat toqqagassallu annertunerusut.
- Ileqqaagaqarnerulerneq, ilinniagaqarnermi, nammineq illuuteqarnermi, soraarnerus-utisiassaqarnermi imaluunniit nammineq suliffeqarfiutigisassami. Annertunerusumik ileqqaagaqarnerulerneq inuit ataasiakkaat aningaasaqarnikkut kiffaangissu-seqarnermik, siunissamullu nammineq aningaasaliisinnaassusermik periarfissaqa-lersittarpai.
- Pilersitaqarnerulerneq, inuiaqatigiinnullu peqatigiilluni tunniussaqsinnaanerulerneq. Uagut peqatigiinnerput tassaassangilaq tunineqarnissaq, kisiannili allanut tunniussa-qarsinnaaneq.

Ukiuni aggersuni, aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi tunngaviussaaq piumasaqaatit taakku inuttut ataasiakkaatut peqataaffigalugillu piviusunngortinneqarneri. Innuttaasut suliffeqarfiillu aningaasarsiornikkut siuariartornermi tunngavissat sinaakkutit, Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu tunniussinnaasaat naammaginartumik

immersussavaat. Aaqqissugaaneq pillugu ataatsimiititap siunnersuutigaa 2009-mi kommuunitigut nutarterinissaq. Tamatuma kinguneranik suliassat aningaasaliissutillu Namminersornerullutik Oqartussaniit kommuuninut nuussorneqassapput. Kommuunitaaq akisussaaffiginerulissavaat aningaasaqarnerup siumut ineriartortup tunngavissiornissaa. Taamaattumik ungasinnerusoq isigalugu aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi tunaartaliissaaq kommuunit, Namminersornerullutillu Oqartussat suleqatigiinnerulernerat.

2005-imi aningaasaqarnek pillugu ingerlatsinermi nalunaarummi allaaserineqarput suliassat naammassisariaqakkatta ilai, sukkanerusumik siuariartornissaq, aningaasaqarnikkullu imminut napatinnerulernissaq pilersikkumallugit. Naalakkersuisut qilanaaraat Inatsisartuni partiit nalunaarusiami apeqqutinut tulleriiarinissanullu, isummatik saqqummersikkumaaraat. Tamatumuunakkummi ukiamut aningaasanut inatsisissap isumaqatigiinninniutigineqarnissaa, suikkaasumik tunngavissinneqassammat.

Josef Motzfeldt

Aningaasaqarnermut Nunanullu allanut tunngasunut Naalakkersuisoq

Siulequt	3
1. Eqikkaaneq inerniliinerillu	6
2. Ilinniartitaaneq, sulisut ilinniartitaanerat piginnaangorsarnerallu	11
2.1. Sulisut aaqqissugaanerat	12
2.2. Sulisut ilinniarnissamik pisariaqartitsinerat	14
2.3 Qaffasinnerusumik ilinniagaqarlernissamut aammalu piginnaangorsaaneermut aporfii	15
2.3.1 15-62-inik ukiullit sumiiffimminniit allamut nooriarsinnaanginnerat	16
2.3.2 Ineqarnikkut akimmittoorutit	17
2.3.3. Peroriartornermi kingornussimasat, piumassuseqarneq, inuttullu atugarisatigut ajornartorsiutit ilinniarusunnermut sulerusunnermullu killiliisut	17
2.3.4. Ilinniarnierup nalaani isertitanik annaasaqartarneq aamma ilinniartitaanerup, inulerinerup suliffeqarnerullu ataqatigiinneranni piuminaatsoorutit	18
2.3.5. Qinnuteqartut itigartinneqartarnerat piginnaasakippallaarnertik peqqutigalugu, ilinniarfiit inissaqartitsinnginnera kiisalu praktikkerfissaqannginneq	19
2.3.6. Ilinniartitaanerami aningaasartuuteqarnerujussuaq, aningaasaliiffiqarneqarnerillu killillit.....	21
2.3.7 Ilinniartut arlallit unititsiinnartarnerat.....	22
2.4. Ilinniagaqartut amerlisarnissaanut, sulisussallu piginnaasaasa siuarsarnissaanut periarfissat.....	22
3. 2005-2020-imut pisortat aningaasaqarnerat	27
4. Ukioq 2020-ip tungaanut aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi anguniagaasinnaasut	40
Bilag A. Nunatsinni siuariartorneq aammalu akit aningaasarsiornikkullu pissutsit allanngornerat	42
Bilag B Siuariartornissamut aaqqissugaanikkut naammasisariaqakkat	46
Nunanut allanut niuerneq	53
Akit qaffasissusiat	53
Bilag C Naammassisaqarsinnaassuseq, akissarsiat 2005-imiillu pisortat akissarsiat pillugit isumaqatigiinniarnissaat	59
Nunatsinni akissarsiat naammassisaqarsinnaassutsillu akornanni ajornartorsiutit	60
Akissarsiat, tunisassiat ataatsimut nalingata (BNP-ip) namminerlu naammassisaqarsinnaassutsip akornanni assigiinngissutit.....	60
Akissarsiat qaffaataat ”avataaneersut”	61
Akit qaffariartornerisigut aningaasap nalingata appariartornera, akissarsiallu pillugit isumaqatigiinniarnierit	62
Pisortat aningaasartuutikinnerulernerat imaluunniit pisortat sullissinerata milliartornera	62
2005-2008-mi akissarsiat pillugit isumaqatigiinninniarnissaat.....	63

1. Eqikkaaneq inerniliinerillu

Imminut napatinnerusumik aningaasaqalernissamik anguniagaq ilaqarpoq aningaasarsiornikkut annertuumik siuariartornissaq. Aningaasaqarnikkut siuariartorneq pilersissinnaavarput periarfissatta isumalluutittalu atorluarnerulernerisigut. Isumalluutit periarfissallu angerlarsimaffinni ataasiakkaani tamani, suliffeqarfinni, inuussutissarsiutinilu nutaani inissisimapput.

Pisortat isumalluutitik allaanerusumik atortariaqarpaat, aaqqissugaanerillu allanngortillugit, pisortat namminersortullu sillimmatitik periarfissatillu atorluarnerulernissaanut akornutaasut pitsaaneruleqqullugit.

Nunatsinni sulisorisat atorluarnerunerisigut siumut ineriartornerput pitsanngortissinnaavarput. Sulisunik atorluaanissamut akornutaasut annersaraat ilinniagaqarnerup piginnaasaqarnerullu killeqarnerat. Sulisinnaasunit 39.000-it missaaniittunit (15-62-nik ukiullit) pingajorarterutai kisimik pisortatigoortumik ilinniagaqarsimapput, ukiuni arfineq marlunniit qulit tungaanut sivisussusilimmi tunngaviusumik ilinniagaqarnerup saniatigut.

Nunatsinni inuit 26.000-it missaaniittut ilinniarsimasuunngillat. Taakku suliffissaaleqinermik ullumikkut siunissamilu eqqugaanissaat annertuujulluni. Immikkut ilinniagaqarsimanngitsut ilinniarsimasunit sanilliullugit suliffissaaleqinermik eqqugaanissaat annertunerujussuuvoq. Suliffissaaleqineq, suliffissaaleqinermik eqqugaasumut ajornartorsiutaavoq. Aammattaaq inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut ajornartorsiutaavoq, suliffissaaleqinermik eqqugaasut isumalluutit aningaasarsiornikkut siuariartornermut aammalu peqatigiilluni tunniusseqataanissamut atorluarneruneqannginnerat.

Naalackersuisut kissaatigaat sulisorisat atorluarneqarnerulernissaat, siunnersuutigalugulu tulleriarnermi 400 mio. kruunit tikillugit ukiumut ilinniartitaanermut piginnaanngorsarnermullu atorneqassasut, ukioq 2013-ip tungaanut. Taakkunaniipput 150 mio. kruunit 2007-imiit sillimmatissatut AI 2005-imi aningaasaliissutigineqarsimasut.

Inuilli 26.000-it missaaniittut, ullumikkut immikkut ilinniagaqarsimanngitsut tamarmik, ilinniarfiit aalajangersimasut aqutigalugit ilinniartinneqassanngillat. Amerlasuut pikkorissartassapput ataasiakkaarlutillu sulisinnaanngorsartarlutik, akissarsiorsinnaalerlutik

namminneq suliffeqarfiullu iluaqutissaanik. Taamaattumik suliniarnermi immikkut pineqaannassanngillat pisortatigoortumik ilinniartitsinerit ilisimariikkagut.

Ilinniartitaanermut piginnaanngorsarnermullu aningaasaliineq nutaaq annertoq pissaaq pikkorissarnerit nutaat aqutigalugit, immikkut naleqqussakkamik pikkorissarnerit aammalu ilinniartitaanerit pioreeersut aqutigalugit. Inuit amerlanerusut ilinniarnermi, pikkorissaanermi assigisaannilu naammasisinaaqullugit ilaqtariit, atuarfiit, ilitsersuisut, kommuunit sulisitsisullu peqatigiillutik sulisariaqarput aporfiit ullumikkut amerlasuut ilinniarniarnerminnut pikkorissarniarnerminnullu aporfigisartagaat piiarumallugit.

Aporfiit ilagisarpaat sulinermiit ilinniarnermut pikkorisarnermulluunniit nuunnermi akissarsianik annaasaqarneq. Allat ilinniarfissanut pikkorissarfissanullu ungasissumi najugaqartarput. Inuttut atugarisat ilaqtariiniluunniit ajornartorsiutit, ilinniarnissamut periarfissanut aseruutaasinnaapput. Allat ilinniarfissatigut pikkorissarfissalluunniit periarfissat nalusarpaat, tiguneqernissamulluunniit piginnaaneqassanatik. Kiisalu ilinniartitaanerup iluani piffiit ilaanni ilinniarfissat praktikkerfiusinnaasut amigaataasarlutik.

2006-imut aningaasat inatsisissaannut atatillugu Naalakkersuisut saqqummiunniarpaat suliassat tamakkua aaqinneqarnissaannut pilersaarut. Pilersaarut uunga malittaavoq "Ilinniarnierup piginnaanngorsarnerullu ineriartortinnera" Naalakkersuisut UKA 2004-mi saqqummiussaasat. Aamma ukiuni aggersuni akissarsiat pillugit isumaqatigiinniartarnermi Naalakkersuisut ilanngunniarpaat ilinniartitaaneq, ilinniaqqittarneq pikkorissartarnerlu ullumikkornit pissarsiaqaataanerulissasut. Illuatungaatigut akissarsiat qaffakkiartornerat nalinginnaasumik minnerpaamiitinneqassallutik.

Allanuttaa ilinniartitaanerunngitsunut tunngasut aningaasaliiffigisariaqarput. Aningaasaliissutillu taakku malunnaataassallutik aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi. Tamatumani pineqarput inissiat, pilersueriaaseq pisortallu illuutaat allat. Pingaaruteqarpoq pisortat aningaasaliissutaat, ukiut tamaasa qaffanneqartassasut, siuariartornermut tapersiutaasinnaasutigut aammalu aningaasarsiornikkut siuariartornermut iluaqutaasutigut, assersuutigalugu erngup nukinganik nukissiuuteqarnerit, illuliorfissarissaanerillu. Naalakkersuisut 2004-imili aningaasaliisimapput inuussutissarsiutinut nutaanut periarfissiinerimut aammalu inuussutissarsiutit siuarsarnissaannut tunngasunut aammattaaq ukiuni aggersuni pisortat ineriartorfiusunut aningaasaliisarnerat aningaasarsiornikkut ingerlatsinermi malunnaataajumaarpoq.

Aningaasarsiornikkut ingerlatsinermi aamma malunnaataassapput 2009-miit kommuunit aaqqissugaanerata allanngortinneqarnera, aningaasatigullu oqimaaqatigiissaarinermi ajornartorsiutit allanngortinneqarneri, pisortat aningaasartuutaannut isertitaannulu tunngasutigut ajornartorsiutit ullumikkut atuuttut allanngortinneqarneri. Kommuunit 2009-miit nutartigaanerata ilaatigut kingunerissavaa, suliassat aningaasaliissutillu Namminersornerullutik Oqartussaniit kommuuninut/qitiusunut nutaanut nussorneqarnerat. Namminersornerullutik Oqartussat ukiuni makkunani pingaarnertitaat amerlasuut kommuunit 2009-ip kingornatigut tigusussaavaat. Kiisalu kommuunit suliassat aningaasaliissutillu amerlanerusut tigungeranni aamma annerusumik akisussaaffigilissavaat, siumut ineriartornermut aningaasat amerlanerusut atorsinnaanngortinnissaat. Unammillernartut taakku, kommuunit nutartigaanerannut atatillugu, pisariaqarpoq ukiuni aggersuni aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu imminnut qaninnerusumik suleqatigiinnissaat.

Tamatumani pineqarportaaq ukiuni aggersuni aningaasaliissutit allatut pingaarnersiorlugit inissitsitinersaat. Pisortat ornippaat annertuumik sipaaruteqarnissaq, amigartooriartuinarnissaq pinngitsoorumallugu, ukiuni aggersuni suliassat allanngunngikkaluarpataluunniit. Arlalitsigut pisortat aningaasartuutaat qaffariarsinnaapput. Innuttaasut utoqqalisut amerliartuinnarput, taamaattumillu utoqqaat soraarnerussutisiaannut peqqinnissaqarfimmullu aningaasartuutit qaffakkiartussallutik. Tamatuma saniatigut innuttaasut ilinniarsimassusiat annertusartariaqartoq, aningaasartuutininik annertunerusunik pisariaqarpoq. Kommuunit arlallit illuliorfigissaanissaq allatullu angallannerup piorsarnissaa kissaatigaat. Kissaatigineqarpoq erngup nukinganic nukissiuuteqalernissamik aningaasaliiffigineqarnissaq aammalu allaanerusumik ataavartumik nukissiuuteqalernissaq. Tamatuma saniatigut paartiit naalakkersuisooqatigiissut ilassutaasumik isumaqatigiissuteqarsimapput, suliniutissanik nutaanik imaqartumik. Ilassutaasumik isumaqatigiissummi, immikkoortut ilai Naalakkersuisut 2006-imiilli piviusunngortikkusuppaat, allalli ukiuni aggersuni pingaarnersiullu tullerriiarinermi ilaassallutik.

2006-imut aningaasanut inatsisissamut atatillugu Naalakkersuisut Inatsisartullu partiivisa oqaloqatigiissutigissavaat suliniutit sipaarutissallu nutaat suut pisariaqarnersut, pisortat aningaasartuutaat siumut ineriartornissamut aningaasaliissutinut nuukkumallugit. Tamatumani pisariaqarpoq ukiut tamaasa 2010-p tungaanut aningaasat 100 milliunikkaat allatut

inissitsissallugit. Tamatuma peqatigisaanik pisortat ornippaat sipaarniuteqarnissaq, aningaasaliissutit isertitallu oqimaaqatigiissaarnerinnaanut.

Siumut ineriartornissamut nutaanik aningaasaliissuteqassagaanni aammalu pisortallu aningaasartuutaat isertitaallu oqimaaqatigiissappata, pisortat ingerlataqarfii ilai matusariaqarpagut, allanngortillugit imaluunniit annikillisarlugit. Tamanna pisariaqarpoq, aningaasaqarneq imminut napatittoq pilersissinnaannginnatsigu akiitsoqarnikkut aammalu atuivallaarnikkut.

2006-imut aningaasanut inatsisissamut atatillugu Naalakkersuisut siunnersuutiginiarpaat ungasinnerusoq isigalugu aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi sinaakktissaq. Siunnersuutip imarissavaa kommuunit Namminersorerullutillu Oqartussat aningaasartuutaanut sinaakktissat, amigartoorsinnaanermut, aningaasartuutit qaffakkiartorsinnaanerannut aammalu sulinermi isertitanit akileraarutigineqartarnerup angissusianik periarfissanik killiliinerit. Siunnersuumiissapputtaaq aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi aaqqissugaanermi anguniagassat, tamatumani ilanngullugit pisortat siumut ineriartornermut aningaasaliissutaasa allatut pingaarnersiorlugit inissinneqarnerat, pisortat atuinerata qummut killiligaanera, pisortallu atuisartunut akinik sunniuteqartarnerat aamma sipaagaqarnerulernissamut anguniakkat sakkussallu.

Tamakku aningaasaqarnermi ingerlatsinermi ineriartornermut tapersiutaassapput, aammali naliginnerusumik inissiterneqarneq atugarissaanerulernissamik iluanaarteqarnikkut, aningaasarsiornerup siuariartortup malitsigiumaagaannut.

Inatsisartut aningaasaqarneq pillugu ingerlatsinermut nalunaarummut 2005-imut suliaqarneranni Naalakkersuisut kissaatigaat Inatsisartuni partiit ataasiakkaat tamarmik pingaarnersiuinernut siuliini taaneqareersunut pingaarnernut isummaminnik saqqummiussinissaat:

- Inatsisartuni partiit qanoq isumaqarpat ilinniartitaanermut aningaasaliissutit qaffanissaannut siunnersuummut?
- Qanoq Inatsisartuni partiit isumaqarfigaat ukiuni aggersuni 100 mio. kruunit arlallit sipaarutigineqarnissaat, siuariartornermut tapersiutaasussatigut aningaasaliissutigineqartussat pisariaqarmata.

Naalakkersiusut kissaatigaat partiit 2005-imi upernaakkut ataatsimiinnermili isummaminnik saqqummiussinissaat. Peqatigisaanik Naalakkersuisut inassutigaat partiit ataasiakkaat tamarmik ilusilersussagaat allanngortiterinissanut, aningaasaliissutinut nutaanut sipaarutissanullu siunnersuutitik aningaasatigut inatsit amigartooruteqaartinngikkaluarlugu. Tamanna tunngaviusinnaavoq 2006-imi aningaasat inatsisisaat pillugu ungasinnerusoq isigalugu pingaarnersiuninerit politikikkut isumaqatigiinninniutigineqarnissaannut. Naalakkersuisut siunniuppaat partiit aasap ingerlanerani isumaqatigiinninniartuullugit.

Ilinniartitaaneq, pisortallu aningaasaqarnerat pillugit apeqqutit nalunaaruusiami kapitai 2-mi 3-milu sammeneqarput. Kapitali 4-mi Naalakkersuisut saqqummiuppai aningaasaqarnermi ingerlatsinermi tunngavissaq. Tamatuma saniatigut ilanngussani nassuiaatigineqarput aningaasaqarnikkut killiffik, aningaasaqarnermilu aningaasartuutit isertitallu assigiinngissutaannut ajornartorsiutit, aningaasaqarnermi ingerlatsinermi suliasat ilaat. Tamatuma saniatigut Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu ukiuni aggersuni akissarsiat pillugit isumaqatigiinniartarnissani unammillernartut ilanngunneqarput. Akissarsiat pillugit isumaqatigiinniarnernut tunngaattillugu Naalakkersuisut siunnersuutigaat nalinginnaasumik akissarsiaat qaffannissaat minnerpaatinneqassasoq, Naalakkersuisulli akissarsiaqarnerq ilinniartitaanermut, pikkorissarnermut il.il. atatikkumavaat, aammalu akissarsiaqartarnermi ilaassallutik naammassisaqarsinnaanerulernissamut kajumissaarutit.

2. Ilinniartitaaneq, sulisut ilinniartitaanerat piginnaanngorsarnerallu

Aningaasaqarneq siuarsarumallugu sulisut (15-imiit 62-inut ukiullit) ineriartornermik annerusumik siuariartitsisinnaasariaqarput. Tamatumani pisariaqarpoq sulisut ukiumiit ukiumut piginnaaneqarneruleriartuinnarnissaat, aammalu sulisut ataasiakkaat periarfissaqassasut ilinniarnrulernissamut taamalu isertitaqarnerulernissamut. Ullumikkut taamaallaat sulisut pingajorarterutai ilinniagaqarsimasuupput, sulisunilu amerlaqisut ilinniagaqarsimanatik.

Nunatta ukiuni kingullerni 30-ni ilinniartitaaneq pisortatigoortoq ineriartortissimavaa, ilaalersillugit ilinniarnertuunngorniarnertit, inuussutissarsiutinut ilinniartitaanerit aammalu qaffasinnerusumik ilinniartitaanerit allat. Immikkut ilinniartitaaneq nunatsinni nutarfasissuuvoq, sulilu angerlarsimaffinni tamani sorlanissimanani.

Ilinniartitaaneq pisortatigoortoq, immikkut ilinniagaqarsimanngitsunut tamatigut sammisuunngilaq, taakkualu piukkunnaateqarnermik amigaateqarnermik peqqutigalugu qanittoq ungasinnerusorlu isigalugu suliffissaaleqinermik eqqugaanissaat annertuujulluni. Taakkulu amerlanersaat ukiuni arlaqartuni suli suliffeqarnermi atorsinnaasutut inissisimassallutik aammalu ukiorpassuarni atornerqaratik iluaqutigineqaratillu suli inissisimanissaat nalorninarloqarluni. Tamanna pillugu, inuit taakku tuusintillit arlaqartut immikkut periarfissaat eqqarsaatigalugit aammalu sulisut aningaasarsiorneq siuariartortoq ikorfarsarneqassappat, pisariaqarpoq annertuumik suliniuteqassalluni inunnut taakununnga piukkunnarsaanermik, suliffeqarfiit piumasaqaataannut periarfissaanullu naleqqussakkanik.

Ukiuni kingullerni, inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut killiffiat ineriartornerlu pillugit nalunaarusiani tikkuarneqarneqartarpoq amerlanerusut ilinnigaqarnissaat. Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitat pingaarutilittut nalilerpaat, inuit isumalluutit ineriartortinneqarnissaat. 2005-2007-imut naalagaafiup ataatsimoortumik tulleriarinermi tapiissutai pillugit isumaqatigiissummi ilinniartitaanikkut suliniutissanut nutaanut aningaasaliissutigineqarsimapput, Inaatsisartullu 2004-mi ukiakkut ataatsimiinnneranni Naalakkersuisut saqqummiuppaat nalunaarusiaq “ilinniartitanneq piginnaanngorsarnerullu ineriartortitaanera aqutigalugit siuariartornissaq” peqatigisaanillu 2005-2008-mi ilinniartitaanermut piginnaaneqarnerulersarnermullu 500 mio. kruunit angullugit immikkoortinneqarput. Naalakkersuisut 2005-imi ukiakkut saqqummiunniarpaat siunnersuut, ilinniartitaanerup piginnaaneqarnerulersaanerullu annertunertoqisumik salliutinneqarnissaat. Kapitalimi matumani tikkuarneqarput pingaarutilit salliutitallu arlallit, Naalakkersuisut pitsanngortanngortitassaat Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinnissaasa tungaanut.

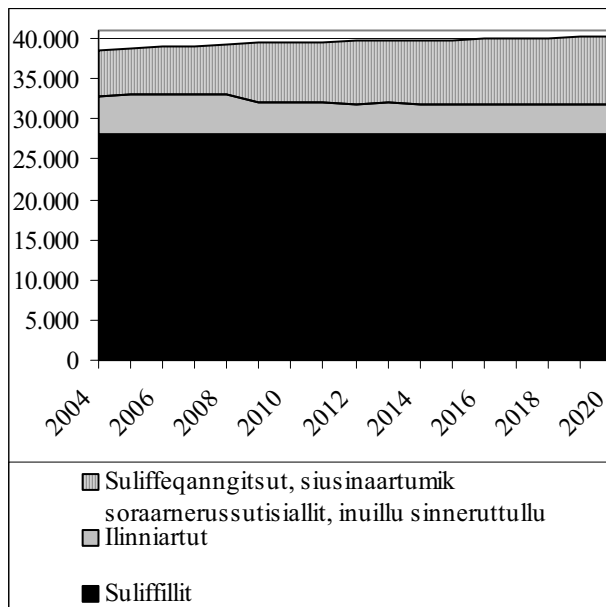
2.1. Sulisut aaqqissugaanerat

Sulisinnaasut (15-iniit 62-inut ukiullit) ukiuni aggersuni nammineq pilersitaqarsinnaassutsimik siuariartortitsinissaat assiliartami 2.1-mi takutinneqartut agguataarneqarsimapput, assiliartamilu kisitsisitigut paasissutissat pigineqartut tunngavigalugit kisinneqarsimalluni.

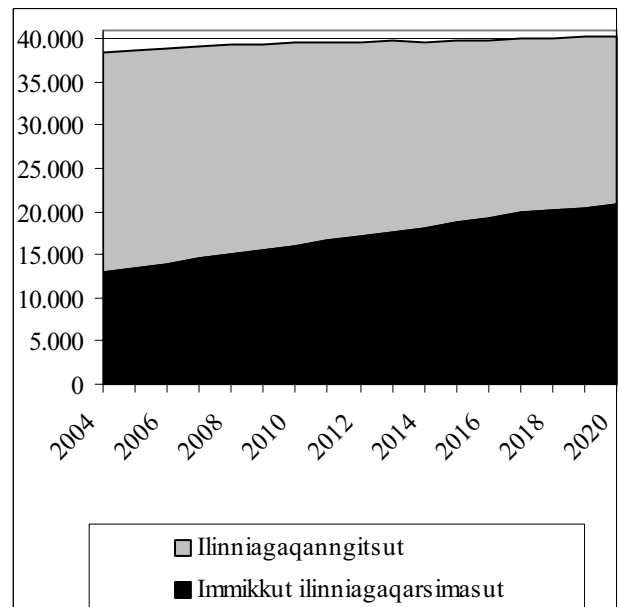
Sulisut sulinerannut kisitsisut paasissutissiisut, innuttaasut amerlassusaasa siumut naatsorsorneranik tunngaveqarput ukioq 2014 tikillugu, sulineq allanngortinnagu, ilinniagaqarniarluni piareersarnermi aammalu immikkut ilinniagaqarnermi sulineq allanngortinnagu, siusinaartumik soraarninngortartut amerlassusaat allanngortinnagu aammalu meeqqat atuarfianni anisartut amerlassusaat ilisimariikkagut allanngortinnagit.

Assiliartaq 2.1-imi takutinneqarpoq ukiuni aggersuni suliffeqanngitsut, siusinaartumik soraarninngortartut inuillu allat suliffeqarnerup avataaniittut amerliartuinnaarsinnaasut. Inuit ataatsimoortut taakkua, pingaartumik amerlinissaannut patsisaavoq innuttaasut amerleriassammata, aammalu meeqqat atuarfianni atuartut 2008-mi malunnartumik ikilissammata ukioqatigiiaat marluk meeqqat atuarfiat qimassammassuk.

Ass. 2.1. Sulisut sulinerat

Ass. 2.2. Sulisut ilinniarsimassusiat

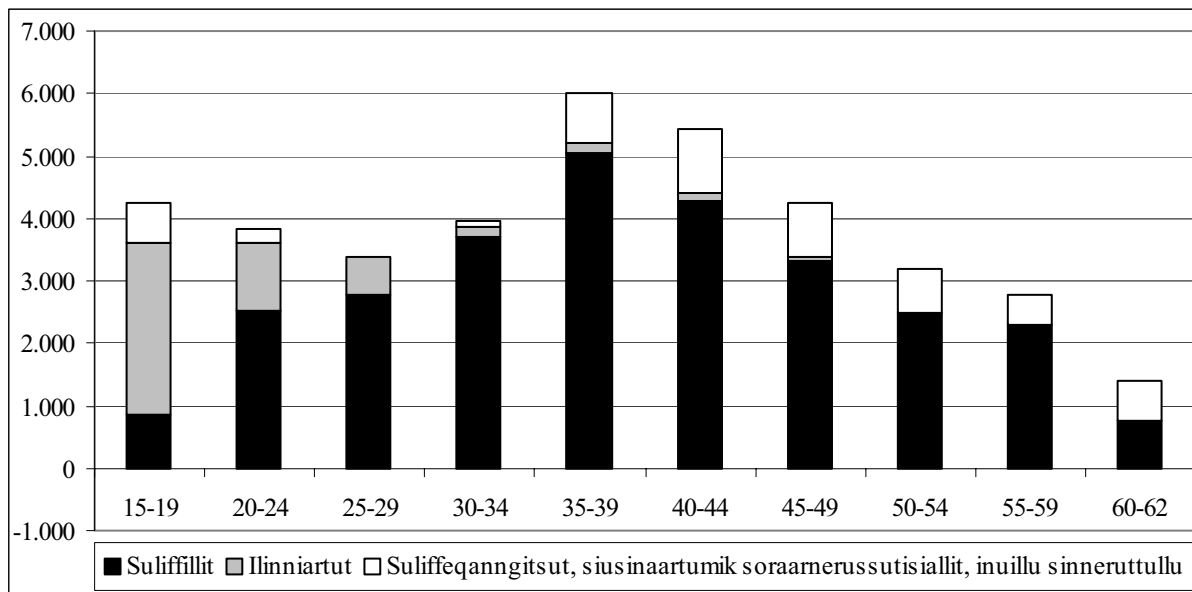
Nalunaarsuut: Nunatsinni ilinniarsimassuseq missingiineruvoq 1980-2002-mi ilinniarnert naammassineqarsimasut tunngavigalugit.

Najoqq.: Nunatsinni Naatsorsueqqissaartarfik, Ilinniarnersiuteqarnermik aqutsivik, Kulturimut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaarfik kiisalu nammineq naatsorsukkat.

Assiliartaq 2.2-mi peqatigisaanik takutinneqarpoq 2020-mi sulisut immikkut ilinniagaqarsimasut, sulisinnaasunit affai inorlugit suli amerlassuseqassasut ilinniagaqarsimasunik pilersuineq ullumikkut iinnassappat. Tamatuma pineqarpoq sulisinnaasut nunatsinni inunngorsimasut amerliartuinnartut ukiuni aggersuni immikkut ilinniagaqalersimassammata, ilinniarnertit naammassineqarsimasut 2003-tut amerlatigiinnassappata.

Tamatumali peqatigisaanik sulisut ilinniarsimassusiat kigaatsumik annertusiartussaaq, 30-49-nik ukiullit sulisinnaanerpaagunartullu, ukiuni aggersuni amerlassussaat ikiliartuinnassammata. Ukioqqortussutsit nikerarneratigut aammalu sulisut tikisitat ikilineratigut ungasinnerusoq isigalugu, sulisinnaasut sulisullu ikiliartornissaat ilimagineqarpoq. Soraarninngortarnek 2000-imi, 60-iniit 63-inik ukioqalernermet qaffanneqarmat, sulisut 1.300-it missaannik amerliariarput, kisiannili 60-62-inik ukiullit amerlaqisut ullumikkut siusinaartumik soraarnerupput.

Ass. 2.3. Sulisut ukioqqortussutsimut agguarlugit sulinerat

Najoqq.: Nunatsinni Naatsorsueqqissaartarfik, Ilinniarnersiuteqarnermik ingerlatsivik, Kulturimut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaarfik kiisalu nammineq naatsorsukkat.

Sulisut pillugit assiliartap 2.3-mi takutippaattaaq 30-62-inik ukiullit amerlaqisut 5.000-it missaanniittut ullumikkut siusinaartumik soraarnerussutisiaqartut, suliffissaqanngitsut imaluunniit suliffeqarnerup avataaniittut. Peqatigisaanik akissarsiakitsuupput, qularnanngilarlu amerlanerit immikkut ilinnigaqarsimanngitsuusut. Inuit tamakkua

aalajangersimasumik suliffeqartuugajunngillat suliffeqanngivittarlutilluunniit. Inuit tamakku allaat 30-34-nik ukiulinnik ilaqarmata sulisussatut isumalluutissarsuugaluarput, kisiannili aamma inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut artorsaataalersinnaallutik, tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit suliffeqarnermut ilanngunneqanngikkunik. Inuusuttut ukioqatigiit amerlasuut immikkut ilinniagaqarnermik naammassinninneq ajormata, taakkutaaq ilai amerlasuut qulaani taaneqartunut peqataalissapput.

Sulisinaalluarnepaat ikiliartormata, sulisullu ilinniagaqassusiat kigaatsumik annertu-siuartormat, aningaasarsiornikkut siuariartornissamut kigaallassaataavoq. Amerlasuut nunap ilaani sumi najugaqarnertik piginnaasakinnertilluunniit pequtugalugit suliffeqarnermut atorluarneqanngillat. Tamakku inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut siuariartornissaanut isumallutaagaluarput atorneqanngitsut. Ilinniagaqarneq pikkorissarnerluunniit tamatigut suliffeqalernissamut qulakkeerisuunngillat. Ilinniagaqarneq piginnaanngorsarnerlu aqutugalugit, inuit ataasiakkaat amerlanerusunik periarfissaqalersarput imaluunniit isertitatigut periarfissanik allanik.

2.2. Sulisut ilinniarnissamik pisariaqartitsinerat

Naalackersuisut sallersaatillugu anguniagaraat, pilersikkumallugit sulisut nunatta nammineq pilersitaqarneranik siuariartitsisinnaasut, taamalu inuiaqatigiit atugarissaartut imminut napatissinnaasut pilersikkumallugit, 15-62-inik ukiullit immikkut ilinniagaqarsimasut ullumikkut pingajorarterutaanik ammerlassusillit 2020-imi 2/3-taanik amerleriartissallugit, aammalu 15-62-inut ukiulinni siusinaartumik soraarninngortartut, suliffeqanngitsut, inuillu suliffeqarnerup avataani inissisimasut ikilisissallugit.

Suliniuteqarnermi sammisassat tassaannaangillat inuusuttut 1.000-it ukiut tamaasa meeqqat atuarfiannit anisartut. Sammisassat tassaapput inuit 26.000-it missaaniittut, 15-62-inik ukiullit immikkut ilinniagaqarsimannngitsut.

Taamaattumik pingaaruteqarpoq suliniuteqarnermi, immikkut ilinniartitaanerit inuusuttunut samminerusut, kisiisa tunngavigineqannginnissaat. Naalackersuisut periarfissaqarluarsoraat, inuit ilinniartinneqarsinnaanissaat najugaqarfinni ataasiakkaani pisariaqartinneqartut aallaavigalugit, soorlu aatsitassarsiornernut takornariartitsisarnernullu tunngasutigut. Periarfissat tamakkua, assersuutigalugu aalisartunut, piniartunut suliffissaqanngitsunullu

neqeroorutigineqarsinnaapput. Tamatumani ilaatigut Piareersarfiit sumiiffinnilu ilitsersuinermit aallartisarnermilu qitiusut peqataasinnaapput.

Kommuunit ilai tamakkunuunatigut siuarsimaneroreeqaat, namminneq pilersissimallugit piginnaangorsarfissat takornariatitsinermit tunngasut, aalisartut piniartunullu neqoorutiginartartut. Piginnaangorsarnermit pikkorissarnerit pisarput kommuuni sumiiffimmilu takornariatitsisartut suleqatigiinnerisigut. Taama ittut suliniarnermi periarfissat, nammineq aallarnikkat pisariaqarput aammalu pitsaasuullutik, kommuunillu allat amerlanerusut assersuutit taama ittut malittariaqaraluarpaat, takornariatitsinerup ineriartornissaa ineriartorfissalluunniit allat pingaartinneqarpata.

Kommuunit ilai, aalisakkanik suliffissuaqarnermi suliffissanik annaasaqarsimapput, ilaatigut pisassat ikilinerannik allaveqartumik, aalisartut piniartullu nammineq isertitaasigut inuussutissarsiutitigulluunniit annaasaqaatasimasunik. Taamaakkaluartoq kommuunit taakkua ilai ineriartornissamut periarfissaqarluarput ilaatigut aatsitassarsiorsinnaanerup tungaatigut, tamatumani allaat maannakkut tamatumunnga pikkorissarfissanik neqeroorutigineqarsinnaalereeraluarlutik.

Naalakkersuisut periarfissaqarluarsoraattaq nunaqarfimmi innuttaasut ilinniartillugillu piukkunnarsarnissaat, sulisunik avataaneersunik pisariaqartitsisarneq millisinniarlugu pinngitsuinneqarsinnaangorluguluunniit, tamatumalu peqatigisaanik sumiiffimmi suliaqarneq pilersinneqassalluni. Pikkorissarnerit taamaattut, tamanut tunngasut ilaatigut makkununnga tunngasinnaapput: maskiinat pissusaanik ilisimasassat, sanaartorneq (aserfallatsaaliineq iluarsaanerlu) innaallagiaqarneq, maskiinat atorlugit suleriaaseq, motorinut ilinniarnaq, VVS (kiassarneq, imeqarneq, anartarfiit suliarinerat), qarasaasiaqarnermit tunngasut, sanaluttarneq, takornariaqarnermit tunngasut aallat il.il.

2.3 Qaffasinnerusumik ilinniagaqarlernissamut aammalu piginnaangorsaanermit aporfiit

Siunertaavoq erseqqissassallugu pissutsit qaffasinnerusumik ilinniagaqalernissamut imaluunniit piginnaangorsaanermit ingerlaqqinniaanni aporfiusartut, ajornartorsiu-taasartullu, tamatumunngalu atatillugu ilinniarnermik unititsiinnartarnerup pequtigisartagai.

Ilinniartitaanikkut immikkut suliniuteqarnermi aningaasaliissutit tamakku peqqudit akornutaasartut piiartussaavai.

2.3.1 15-62-inik ukiullit sumiiffimminiit allamut nooriarsinnaannginnerat

Nunatsinni siammasissumik najugaqarnitta, inuusuttut ilinniagaqarniarlerlutik aallartinnissaanut akornusiisarpoq. Inuusuttunut nunaqarfinni, isorliunerusunilu najugallit ilinniarfiit neqeroorutigisinnaasaat ilaannanngui, kingusinnerusukkut aggerfimmini sulinermi atorsinnaasarpaat.

Assersuutigalugu Uummannap kommuuniata inuusuttut 1980-ip 1990-illu akornanni inunngorsimasut, Uummannap illoqarfiani kommuunillu nunaqarfiini arfineq marluusuni najugaqartut ilinniarsimassusiat misissuiffigisimavai. Misissuinerup takutippaa inuusuttunit 127-nit nunaqarfinni, 25-it inorlugit ukioqartunit nunaqarfimmiunit 123-it ilinniarsimasuunngitsut, marlullu ilinniakkamik ingerlatisut. 46-t aalajangersimasumik suliffeqanngillat. Uummannap illoqarfiani inuusuttunit 132-iusunit 53-it, 25-it inorlugit ukiullit ilinniagaqarsimanngillat, sinnerili ilinniakkaminnik ingerlatsipput ilaalu naammassereersimalutik. Uummannamiit assersuutip takutippaa illoqarfinni nunaqarfinnilu ilinniagaqartarnek assigiinneqisoq. Tassa inuusuttut Uummannap nunaqarfiinnit ilinniartitaaneq atorpiannngilaat.

Ilutigisaanik, piniarnermik inuusutissarsiuteqarnerup inuttut aningaasaqarnermut tunngasortai pillugit misissueqqissaarnerup naammasseqqammersup, tikkuarpaa inuusuttut nunaqarfimmiut piniarnermik aalisarnermillu inuusutissarsiuteqalertarnerat inunnguutsimi kingornussamik patsiseqaannanngitsoq. Misissueqqissaarnermut apeqquteqaatit immersugassat atorlugit misissuinerup takutippaa, piniarnermik inuusutissarsiuteqarlertarnek ilaatigut siunissatut isigineqarpiannngitsoq, inuusuttut namminnek kissaatai angajoqqaallu innersuineri isigigaanni.

Patsisaasut ilagisinnaavaat nunaqarfinni ilinniarsimassusermik amigaateqarnerup ilinniartitaanerup nunaqarfiit pisariaqartitaat tamakkiisumik ilaatinneqanngimmata. Tamatumunnga atatillugu eqqarsaatigisariaqarpoq siornatigut nunaqarfinni ilinniartitsinermik neqeroorutaasarsimasut pilerseqqinneqartariaqannginersut (soorlu nammineq pilersitsineq, allaffissorneq, nunaqarfinni-mekanikerit elværkimilu paarsisut) suullu tamaasa isigalugit nunaqarfiit sulisussanik immikkut pisariaqartitsinerat qulaajarlugu.

Nunaqarfiit katataasimanerannut patsisaasoq alla tassaasinnaavoq, nunaqarfimmiut illoqarfinni ilinniartuut inissisimaffiat orniginartinneq ajoraat. Tamatumunnga tunngatillugu eqqarsaatigisariaqarpoq nunaqaarfinniit ilinniariartortunut “qulakkeerineq” pitsaanerusoq. Soorlu angajoqqaarsiaqartarneq, nunaqarfimmiut ilinniariartortoq ilaqutariinni illoqarfimmiuni najugaqarsinnaangortillugu, ilaqutariillu nerisaqarnermut ineqartitsinernullu tapiiffigalugit.

2.3.2 Ineqarnikkut akimmittoorutit

Ullumikkut ilinniariartortuut tiguneqanngitsoortarnerannut inissaaleqineq peqquataatinneqarsinnaangilaq. Akerlianik ilinniartunik amerliartortunik tiguisarnerup kingunerinngitsoorsinnaangilaa kollegianik pisariaqartitsinerulerneq, piginneqatigiilluni pigisaqaqataaluniluunniit inissiaateqarnermik pisariaqartitsinerulerneq, illoqarfinni ilinniartuut ilaqutariinni najugaqarsinnaaneq, sumiiffinnilu inissatigut allatut atorluaanikkut. Ilinniartitaanerup annertusarneqarnerata pilersaarutaani tamakkiisumi, Naalakkersuisut inissaqarniarnikkut pilersaaruserneq ilaatinniarpaat.

Naalakkersuisut siunnersuutiginniarpaat, kommuunit inissat atorneqanngitsut peqatigiilluni misissuiffigeqqullugit, ilinniartitaanernullu inuit atorneqarsinnaasut illoqarfinni ataasiakkaani, nutaanik illuliortiternermut pilersaarusernermi pingaarnersiulluni tulleriarnermi atugassatut.

2.3.3. Peroriartornermi kingornussimasat, piomassuseqarneq, inuttullu atugarisatigut ajornartorsiuutit ilinniarusunnermut sulerusunnernullu killiliisut

Maannamut misissorneqarsimanngilaq inuttut atugarisat aammalu piomassuseqarnerup, ilinniarumalerneq ilinniarnermilu naammassinnisinnaaneq qanoq sunnertarneraat. Naalakkersuisulli isumaqavippit, pissutsit tunngaviusut, tassaasut ilinniarumallutik qinnuteqartut arlallit tiguneqanngitsoornermik kinguneqartartut piginnaasat killeqarneri pissutigalugit, ilinniarnerminnik unitsitsiinnartartut inuttut atugarisatigut ajornartorsiuuteqarnerit pingaartumillu ilinniagaqarusunnigissuseq qinnuteqanngittarnermi pequtit ilagigaat.

Inuttut atugarisatigut imaluunniit ilaqutariinni ajornartorsiuutit oqinnerusut ullumikkut ilinniarnermut ilitsersuisunit ilinniartitsisunillu ilaatigut suliarineqartarput. Ilinniartitsisulli ilinniarnermilu ilitsersuisut oqartarput ajornartorsiuutit aqqinnissaannut naammattumik piginnaasaqartutut misigisimanatik. Assersuutigalugu ilinniartut unititsiinnartartut

isumaqartarput ilinniarsimangikkaluarluni suliffeqarnikkut ingerlalluarsinnaalluni, imaluunniit atuariartornissamut ilinniakkerinissamullu piumassusermik amigaateqarneq, isumaqatigiissutinillu eqqortitsisinnaannginneq il. il. Isummertariaaseq taanna ilinniartitsisunit aammalu ilinniarnermik ilitersuisunit allanngortissallugu atornartinneqartartoq.

Naalackersuisut nalilerpaat, ungasinnerusoq isigalugu isummertaatsip allanngortinnissaanut suliniuteqarneq, ilinniartut ataasiakkaat ilinnialernermiit naammassinnermut kajumissuseqarnerulernissaannut, amerlanerusut naammassinnittarnissaannut, ikinnerusullu ilinniarnerminnik unititsiinnartarnerannut malunnaataajumaartoq. Taamaalilluni pinaveersinneqassaaq amerliartuinnartut immikkut ilinniagaqanngitsoortarnerannut, taakkuusullu suliffeqarfimmut ataavartumik atuumassuteqalernissamik ajornartorsiuteqartartut.

Taama ataqatigiisitsineq, isummertaatsip allanngortinnissaanut suliniuteqarneq aammalu immikkut ilinniartut ataasiakkaat “tunulequtsersornerat” Kultuureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaqarfimmiit misilineqareerpoq atorlugu “Inersimasut ilikkarnissaannut pilersaarut”, aammalu Nuup kommuuniata pilersaarutaatigut “Suliffeqarfik Nuuk”. Pilersaarutit taakkua arlaanaalluunniit inaarutaasumik nalilersorneqarsimangillat sulii, isumaqarnarporli unititsiinnartarnerup annikilliarternissaanut ungasinnerusoq isigalugu sunniuteqarumaartoq.

2.3.4. Ilinniarnerup nalaani isertitanik annaasaqartarneq aamma ilinniartitaanerpup, inulerinerup suliffeqarnerullu ataqatigiinneranni piuminaatsoorutit

Isertitatigut annaasaqartarneq ilaatigut pisinnaasarpooq inuit sulinermiit ilinniarnermut aallartinnermi, nuussinermi iseqitaqarnermiit ilinnialerluni aallartinnermi, inunnullu nuussinermi isertitaqartuni ilinniagaqarnerisutinit tapisianit allaanerusunit. Taamatullu pisoqarnermi, ilinniarumalluni qinnuteqarnissamut akornutaaratarsinnaalluni.

Sulisitsisut peqatigalugit taanna akimmittoorut aaqqinniarneqarsinnaavoq, inuit akissarsiaqaatigalugu suliaqartut suliffeqarfiup pisariaqartitaanik aammalu pissarsiaqaatigisassaanik ilinniartitseqqinnermi. Ukiup qanoq ilinerini pinngortitap allanngorarnerani aammalu inussutissarsiuutitigut tunngasuni, piffissamik atorluuanikkut, tassa piffissami aaliangersimasuni suliffeqanngittarnerup nalaani, piffissaq pikkorissarnernut atorluarneqar-

sinnaavoq. Peqatigitillugulu aamma suliffeqarfiit minnerusut taama ittunut ilinniartitsinissanut, ilinniartitseqqinnissanut piginnaangorsaqqinnissanullu pikkorissaqqinnissanut periarfissaqartariaqarlutik.

Ikiorssiissutaasartunut allanut sanilliullugu, pissarsiaqaataasumik suliffeqarnikkut ingerlatsinermi siunertaasariaqarpoq, inuit sulisinnaasutut ukiullit suliffeqarnermi attuumassuteqartuaannarnissaat aammalu pinaveersimatissalugu inuit taakku pilersugassaanngorlutik inuiaqatigiinni inissisimalernissaat.

Taamaattumik maannamiit piumasaqaataasariaqarpoq, inuit ikiorssiissutinik isertitallit suliffeqarnermili atorluarneqarsinnaasut, sulinermut ilinniarnermulluunniit attuumassuteqalernissaat. Inuttut ataasiakkaatut ilinnialernissamut pilersaarutit, sakkussaapput akimmittoorutit anigorniarnerinut. Tamanna Naalakkersuisut suliffeqarnerup aqqissugaaneraniq nutarteriniarnernut ilaavoq.

Misilittakkat takutippaat siusinaartumik soraarninngorsimasut suliseqqilernissaat, pinaveersimatinnissaanit ajornarnerusoq. Taamaattumik anguniartariaqarpoq, siusinaartumik soraarninngorneq aatsaat pisassasoq piffissap ilaani sulinermut, ikiorserneqarluni suliffeqarnermut, assigisaannulluunniit periarfissat nungussimagaangata. Tamatuma saniatigut qaninnerusoq ungasilaarnerusorlu isigalugu, eqqarsaatigisariaqarpoq siusinaartumik soraarnerussutisianik tunineqarnissamut piumasaqaataasut nalilersoqqinneqartariaqartut siusinaartumik soraarnerussutisiaqalersup sulisinnaassuanut periarfissaanullu sanilliullugu.

Inuusuttut 21-it inorlugit ukiullit, ilinniarnerninnut atatillugu ilinniagaqarnerisuteqarnerup saniatigut allanik isertitaqanngittarnissaat periarfissaasinnaavoq aamma.

2.3.5. Qinnuteqartut itigartinneqartarnerat piginnaasakippallaarnertik peqqutigalugu, ilinniarfiit inissaqartitsinnginnera kiisalu praktikkerfissaqannginneq

Ukiut tamaasa inuusuttut ilinniarfiinut qinnuteqartut itigartinneqartarput, oqaatsitsigut atuagarsornikkullu piginnaasakippallaarnertik peqqutigalugu. Ilinniarnertuunngorniarnarluni ilinniarfinni tallimaasuni (G.U., HHX aamma HTX) 2004-mi katillugit 661-init qinnuteqarsimapput, taakkunnanga 292 itigartitaallutik, piukkunnaateqanngitsutut atuarfinniit nalilerneqarnertik peqqutigalugu. Kisitsisit taakku ukiuni kingullerni taamaattuarsimapput.

Inuussutissarsiornermut ilinniarfiit aamma ukiut tamaasa qinnuteqartut itigartittarpaat qinnuteqartut piginnaasakippallaarnerat peqqutigalugit. 2004-mi TNI-mi ilinniarnissamut 363-it qinnuteqarput, 183-illu itigartitaallutik. Inuussutissarsiutinut ilinniartitaanermi eqqortumik oqaatigalugu marloqiusamik tiguneqartarput, tassa ilinniartunngoorniartut ilinniarfimmi tiguneqarnissamik akuerineqaqqaartarput aammali lærlingit suliffeqarfinni tiguneqarnissamik akuerineqaqqaartussaasarlutik. Inuussutissarsiornermut ilinniarniarlutik qinnuteqartut amerlaqisut, kalaalisut oqaatsit inunnguutsimmit oqaaseraat, akerlianilli assasornermik sulisitsisut amerlasuut danskisuinnaq oqalutuullutik. Tamanna inuusuttut inuussutissarsiornermut iserniarnerannut ajornakusoortitsisarpoq.

Danmarkimi efterskolertartut amerlineratigut, nunatsinniluunniit efterskoleqalerneratigut inuusuttut ilinnarfiinut qinnuteqartartut piginaaneqanngitsut ikileriarsinnaappur. Kultuureqarnermut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisorta qarfiup maannakkorpiaq nalilersorpaa 2005-imi efterskoletigut aaqqissuussineq atuuttoq, Naalakkersuisunut inassutiginiarlugu siunissami aaqqissuussinissaq, tamatumani ilanngullugu inissat qassiussanersut.

Sumiiffinni ilinniarnissamut piukkunnarsaanikkut, ilitsersuinerulernikkut, inuit ilinniartut lærlinngillu ilinnialertigatik suliamut ilisimasatigut oqaatsitigullu piareersarneqarneratigut kiisalu lærlinngit tiguneqareerneramik kingornatigut “tunuliaqutsersorneqarneratigut” qinnutteqartut piginnaasallit amerlissapput, inuusuttullu ilinniarnerminni uniinnartartut ikilillutik.

Inuussutissarsiutitigut ilinniarfinni arlalinni ilinniarnissamut piareersarfinnik ukiup affaanik sivilisussusilinnik neqerooruteqartareerput. Atuarfitsialammiit anisussat siulliit piareertinnagit eqqarsaatigisariaqarpoq, taamatut piareersarluni pikkorissartarnerit neqeroortigineqarnissaat.

Inuusuttut ilinniarfiini aammalu qaffasinnerusuni ilinniarfinni tiguneqartartut, uniinnartartullu taamaatillugit annertuumik ilinniarfinni inissatigut, kollegiaqarnikkullu ajornartorsiutanngilaq. Tiguneqartartulli amerlippata uniinnartartullu ikilippata ajornartorsiortoqalissaaq ilinniarfinni ataasiakkaani klassit katikkuminaassissammata,

ataatsimmoortikkuminaallillutillu. Ajornartorsiutit taakku inuusuttut ilinniarfii eqqornerpaassavaat, ullumikkut amerlanerpaanik klasseqatigeeqartut.

2.3.6. Ilinniartitaanermi aningaasartuuteqarnerujussuaq, aningaasaliiffigineqarnerillu killillit

Nunatsinni ilinniartitaanerit amerlasuut, Danmarkimi ilinniartitaanernut sanilliukkaanni ilinniartumut ataatsimut ukiumut aningaasartuutigineqartartut assigerluinnangajappai. Nunatsinni ilinniartumut ataatsimut aningaasartuutit annertunerulersarput, ilinniarnerminnik uniinnartartut amerlammata, kiisalu danskit ilinniarfiinut sanilliullugu ilinniartut ikinnerusarmata. Aallartittut ikiliartortillugit uniinnartullu amerliartortillugit naammassisumut aningaasartuutit qaffakkiartulersarput. Qalipaasoq, saffiooq, maskinarbejderi terminalimiluunniit sulisoq naammassilluni ilinniarpat, landskassimut inummut ataatsimut milliuunit affaannik aningaasartuutaasarpoq, naammassisunullu aningaasartuutit ikilisinnaagaluarlutik ilinniarnerminnik uniinnaartartut ikilisuuppata.

Nunatsinni inuiaqatigiit pillugit ilisimatusarnermi ilinniarnert ilinniartumut ataatsimut, ukiumut ataatsimut aningaasartuutitigut akikinneruvoq, tusagassiornermik ilinniartumut ataatsimut naleqqiullugu. Ilinniarnerrilli taakkua marluk, ilinniartumut naammassisumut ataatsimut, landskassimut 1.2-1.5 mio. kruuninik akeqarput. Nunatsinni tusagassiortumut ilinniartoq ilinniarnermi naammassisoq ataaseq, Danmarkimi naammassisumit akisuneruvoq. Ilinniarneq soqutiginarpoq alla tassaavoq upperisamik ilinniarneq. Danmarkimi upperisamik ilinniarsimasoq (teolog) kandidatitit anngusaqarsimasoq, danskit naalagaaffianut 0,4 mio. kruuninik akeqartarpoq. Nunatsinni naammassilluni ilinniarsimasoq (bacheritut - aalajansimasumut tunngasumut sivikkerusumik ilinniarsimasoq) naammassiguni landskassimut 2 mio. kruuninik akeqassaaq. Inunnik isumaginnilluni siunnersortinngorniaq ilinniarnermi naammassinnittoq landskassimut 1,6 mio. kruuninik akeqarpoq, Danmaarkimili 0,3 mio. kruuninik akeqarluni.

Taamaattumik Naalakkersuisut politikkerat ilinniarfiit ilinniarnerrillu ataatsimut katersornerunissaat. Qaffasinnerusumik ilinniarnermut atatillugu tikkuarneqarsinnaavoq Ilimmarfik, pilersaarutigineqartoq tassani ilinniarfeqarfiit illumut ataatsimut katersorneqassallutik. Inuussutissasiornermik ilinniarfinni, taamaaqataanik eqqarsartoqarpoq

sanaartornermut ilinniarnertit, “ilinnaarnertit qernertut” Saviminilerinermik ilinniarfimmittut soorlu Sisimiuni katersorneqarsinnaallutik.

Amerlasuut ataatsikkut atuinerat ungasinnerusoq isigalugu landskassimut aningaasartuutunik ikilisitsissaaq, aammalu ilinniarfeqarfinni ilinniartut ilinniartitsisullu atugaannut pitsaanerulersitsissallutik. Sunniuttissaasa ilagaat amerlanerit ilinniarnerminnik naammassinnittar-nissaat.

2.3.7 Ilinniartut arlallit unititsiinnartarnerat

Maannakkut ilinniarniarlutik qinnuteqartut ilinniarfinni tiguneqaraangamik, malitigisaanik ilinniarnerminni unititsiinnartartut amerlasoorujussuupput. HS analysep juni 2001-imi misissueqissaarnerata takutippaa, danskisut piginnaasakippallaarneq, angerlarsimaffimmi toqqissisimmannginneq, aammalu kukkusumik ilinniarnermik toqqaasinaneq, taakkulu ilinniarnermik unititsiinnartarnermut peqquataaqataasut annersaralugit. Patsisaasut pingaartut ilagaat praktikkerfissaqannginneq kiisalu perorsimanerup nammineersinnaanerullu killeqarnerat.

HS analysip 2002-mi misissuinerata takutippaattaaq, ilinniartut Danmarkimi efterskolersimasut, efterskolimiissimmanngitsunit ilinniarnerminnik unititsiinnartarnerat appasinnerusoq. Lærinngilli atuarfimmi piginnaasaqarluarluartut, ilinniarnerminnik unititsiinnartarnerat appasinnerunngilaq.

Ilinniarnerminnik unititsiinnartartut ajornartorsiutaanerat aaqqinniarlugu naaatsorsuutigineqarpoq aningaasat ilai sumiiffinni ilinniarfeqarfinni, atorneqassasut ilinniartut ilitersorluarnerunnissaannut, ilinniarfinnilu atugassarititanut tunngasunut. Aammali ilinnialernissamut tiguneqariaatsit pitsanngorsarniarlugit aamma ilinniarnissamut toqqaanissamut meeqqat atuarfianni ilitersuisarnerit aqqutigalugit, ilinniarnermi uniinnartarneq peerneqarsinnaavoq.

2.4. Ilinniagaqartut amerlisarnissaanut, sulisussallu piginnaasaasa siuarsarnissaannut periarfissat

Ilinnialernissamut akornutaasut tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit peerneqarsinnaappata, amerlanerit ilinnialerlutillu piginnaanngorsaqqissinnaassapput. Tamatumuuna sulisut immikkut ilinniagaqarsimasut amerlassusiat ungasinnerusoq isigalugu allanngussaaq. Tamatuma peqatigisaanik qaninnerusoq isigalugu, sulisut ilinniartut piginnaanngor-

sartulluunniit amerlassusiat aamma allanngussaaq. Tamakkiisumik isigalugu sulisut aningaasarsiornerup siuariartorneranut pitsaannerusumik peqataanerulersinnaapput.

Periarfissami sulisut qanoq katitigaanerannut ineriartornermullu aallaaviusinnaavoq ilinniagaqartut piginnaanngorsartullu ukiumut inunnik 800-nik amerlineqarpata. Periarfissap tamatuma sunniutissai, matuma kinguliinni naatsorsorneqarsimapput.

Periarfissami aallaavigineqarpoq immikkut ilinniarfeqarfinni, inuusuttullu ilinniarfiini ilinnialernissamat piareersartut 2006-imi 200-nik amerlinissaat, 2007-imi 500-nik, 2008-milu 800-nik, tamatumalu kingornatigut ilinniarfinni tiguneqartut ukiumut inunnik 800-nik amerleriassallutik. Periarfissami naatsorsuutigineqarpoq ilinniarfinni ataasiakkaani ilinniarnerminnik unititsiinnartartut 30 procent tikillugu apparsaaffigineqareersimassasut. Naatsorsukkamilu tunngavigineqarluni, immikkut ilinniarfeqarfinni naammassillutik ilinniarsimasut amerlassusiat 2003-misut kisitsisitugut issasoq. Kiisalu tunngavigineqarluni, sulisut amerlassusiat 2002-misut kisitsisitugut issasoq.

Naatsorsuinerup takutippaa inuit immikkut ilinniagaqarlutik naammassinnissimasut 2017-imiit, ukiumut inunnik 500-t tikillugit amerleriassasut. Ilinniarsimasunik amerlanerusunik pilersuinerup sivisunerujussuanut pequtaavoq, ilinniartitaanerit sivisunerpaat, ukiumut qulingiluani ingerlasarmata, tassa meeqqat atuarianni naammassinermiit ilinniarnertunngorniarfinni ilinniarfiit aqqusaariarlugit, kandidatitullu naammassinissap tungaanut.

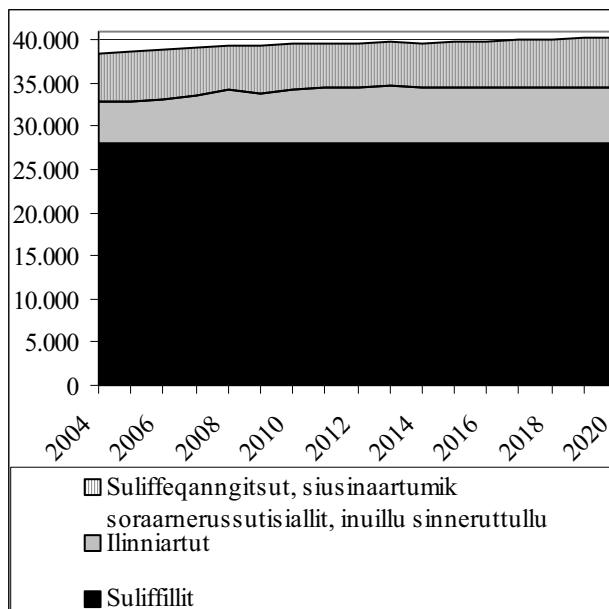
Ilinniartut ilinniaqqittullu ullumikkutut amerlatigiinnassappata, ilinnialersartullu 800-nik qulaani taaneqareersuni ukiumut amerleriassappata, taava assersuutigalugu 300-nit amerlanerusut tunngaviusumik ilinniagaqalersimassapput, ilinniartitsisut ukiumut 35-nik amerlanerulissapput, inuit 147-nit sivikinnerusumik ilinniarfinni naammassisimassapput, ukiumullu nakorsat marluk nammassisassalluti, qaffasinnerusumillu ilinniarsimasut 19-ik amerleriassallutik.

Naatsorsuinerup takutippaa, inuit immikkut ilinniarfinnut isertartut aammalu inuusuttut ilinniarfiini, tassa ilinnialersissamik piareersarluni ilinniarfeqarfinni aallartittartut inunnik 2.800 missaaniittunik amerleriassasut, ukioq 2016-ip tungaanut. Ilinniarfinni tiguneqartut

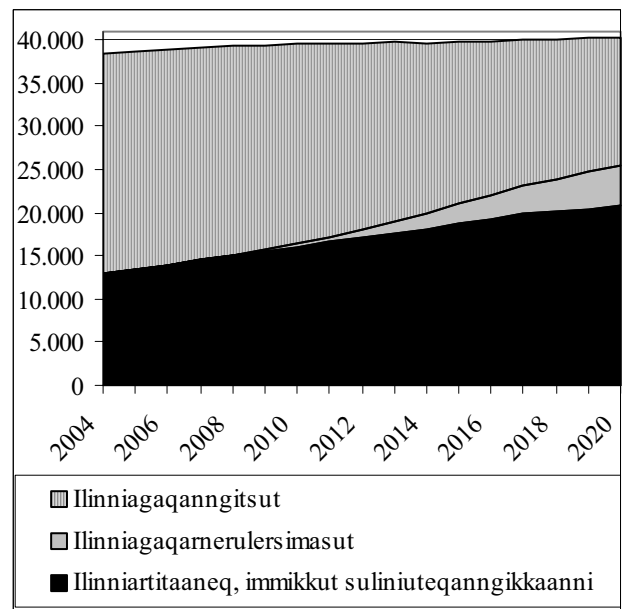
amerlinerisigut aammalu ilinniartitaanikkut siuarsaaniarluni suliniuteqarnerup, inuit 16-62-ik ukiullit amerlanersaat ullumikkut suliffeqanngitsut, sunniuteqarfigiumaarmagit. Tamatuma kingunerissavaa, inuit sulinngitsut 25 procentinik amerlanerusut ilinnialissammata. Tamatuma kingunerissavaattaq suliffeqanngitsut sulisinnaagaluartut ikiliisammata, aamma inuit suliffeqarnerup avataaniittut ikinnerulissallutik.

Namminersornerullutik Oqartussat ilinniartitaanikkut suliniarnini annertusippagu, siuliini naatsorsukkani taaneqareersuni, immikkut ilinniagaqarsimasut ukioq 2020-mi 2/3 (63%-inut) qaffassapput, 2020-milu affaanik (50%-inik) ilinniartitsitaanikkut pissutsit ullumikkutut iinnassappata. Ilinniartitaanikkut suliniuteqarnerulernerup immikkut ilinniagaqarsimasut ukiut 15-it ingerlaneranni, 13%-inik qaffatsissavai.

Titart. 2.4. Sulisut sulineri

Titart. 2.5. Sulisut ilinniarsimassusiat.

Oqaasertaliussa: Nunatsinni ilinniarsimassutsimut kisitsisit naliliinerupput 1980-2002-mut ilinniarnermik naammassinnissimasut tunngavigalugit.

Najoqq.: Nunatsinni naatsorsueqqissaartarfik, Ilinniagaqarnerisutitut aqutsisoqarfik, Kulturimut, Ilinniartitaanermut, Ilisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Pisortaqarfik kiisalu Aningaasaqarnermut Pisortaqarfiup naatsorsugai.

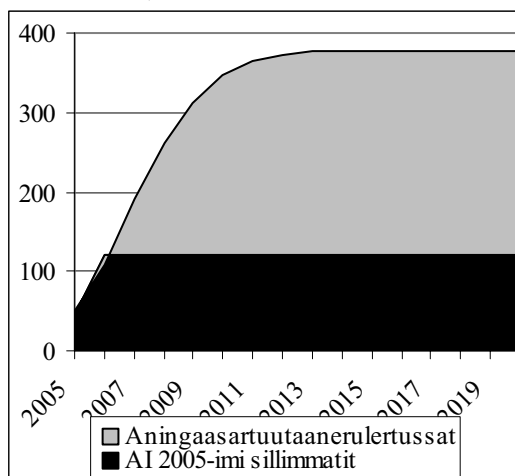
Ukioq 2020-ip kingornatigut suli ilinniagaqarsimasut amerlanerulissapput. Ukiut 40-t missaat ingerlagallassapput, sulisut piginnaasaasa qaffassarnerat siunertaralugu suliniutit tamakkii-sumik sunniunniissaasa tungaannut. Tamatumunnga pequtaavoq ukiut 35-40-t ingerlasarmata, inuit sulilerminniit 63-inik ukioqalerlutik soraarninngornissami tungaannut.

Kisianni pisortatigoortumik immikkut ilinniagaqarnerup tiguneqartartut 800-ik amerleriarnissaat maannakkuugallartut qaffasissorinarpoq. Siuliini allaaserineqareersutut, ilinniartitaanerup suliniarfigineqarnerani inuit saaffiginiakkat, amerlanersaat tassaasagunarmata inuit sulisut aammalu ukiorpaalunni sulisooreersimasut. Sulisut ilinniarsimangitsut, tamatigut pisariaqartittarpaat ilinniartitaanerit piginnaangorsaanerillu allaanerusut, maannanut ilinniartitaanerup neqeroorutigisinnaasanut sanilliullugit. Taamaattumik sulisut immikkut ilinniagaqarsimasut amerlinissaannut periarfissaq annerpaasutut isigisariaqarpoq, tassami samminiakkat ilarpassui ilinniartitaanernik allaanerusunik pisariaqartitsisarmata.

Ilinniartinni tiguneqartartut amerlinerannut kisitsinermi, aningaasartuutit naatsorsorneqarput allaavigalugit ilinniarnersiuteqarneq, ilinniarnerminnik unititsiinnartartut amerlassusaat tunngavigalugit, Danmarkip nunattalu akornanni ilinniartut amerlassusaannut agguataarneq tunngavigalugu, aammalu ingerlatsinermit kiisalu ilinniartumut ukiumut ataatsimut agguaqatigiisillugu aningaasartuutit tunngavigalugit. Ilinniagaqarnersiutit ukiumut 65.000 kruuninut aalajangerneqarsimapput ilinnialerniarluni piareersarfinni aammalu immikkut ilinniartumut ataatsimut 80.000 kruuniussasut nunatsinni ilinniartinni. Akerlianilli naatsorsuutigineqarpoq assersuutigalugu Saviminilerinermut Ilinniartinni aningaasartuuteqartartannginneq, ilinniartut piffissap ilaani Danmarkimi atuartillugit.

Ass. 2.6 Aningaasartuuteqanerulerneq, tiguneqartut ukiumut 800-inik amerleriarnersigut (mio. kr., 2005-imi akit)

Najoqq.: Ilinniagaqarnersiutinik aqutsisoqarfik, Nunatsinni naatsorsueqqissaartarfik, KIIP kiisalu Aningaasaqarnermut Pisortaqarfiup naatsorsugai.

Atuartut ilinniagaqartullu amerlinissaannik naatsorsukkat tunngavigalugit periarfissap takutippaa amerlanerusut tiguneqartalerne-ratigut aningaasartuutaanerulerumaartut 2006-imi 24 mio. Kruunit, 2013-imilu 350 mio. kruuninut qaffassallutik. Naatsorsuu-tigineqarpoq periarfissami aningaasartuutit affaat tassaajumaartut ilinniarnersiutit. Tamatumuunakkut inuit 2.800-nik ullumikkornit amerlanerusut ilinniarnersiute-qalissapput. Tamatuma kingunerissavaattaaq amerlasuut pisortaniit, aamma kommuununit

ikiorsiissutisisinnaaneq annaassammassuk. Taamaalilluni pisortat malitsigisaanik sipaaruteqassapput periarfissami ilanngullugu naatsorsorneqarsimangitsumi.

Inuit ilinniarfinni tiguneqartartut 800-nik amerleriarpata, ilaaluunnit ilinniarfinni pigeriigatsinni allaanerusunik pikkorissarnernik allartikkaluarpara, taava kisitsinerup suli takutippaa aningaasaliiffigineqarnissamut annertuumut tikkuussineq, ilinniartitaanermut suliniuteqarnermut annertunerusumut atugassanik. Aamma immikkut ilinniarsimangitsut soorlu 40-45-nik ukiullit pikkorissartarnerat piginnaanngorsartarnerallu, ukiumut aningaasartuutaajumaartut 80.000 kruuninit sipporlugit akeqarsinnaapput, tassa pisariaqarsinnaammat pisortatigoortumik ilinnartitsinerit saniatigut ilai sammisarpiaamut naleqqussarneqassasut inuttut ataasiakkaatut pisariaqartitsinerit allaavigalugit.

Ilinniagaqarsimasunik amerlanerusunik pilersitsinissamut toqqaannartumik aningaasartuutit saniatigut, naatsorsuutigisariaqarpoq siuliini allaaserineqartutuut ilinniartitaariaatsimut isernissamut akornutaasut piiarnissaat. Akornutaasut pingaernerit ilagaat ilinniartitaanermi illuutitigut ajornartorsiuteqarneq. Naalackersuisut kommuunit suleqatigalugit misissorniarpaat pisortat illuutai pioreersut ilinniartitaanerulerniarnermi atorneqarsinnaanngortinneqarsinnaanersut. Naatsorsuutigisariaqarportaaq ilinniarfinnut iserniarnermut akornutaasut piaarnerat aningaasartuuteqarfiunerussasoq 2005-imut aningaasat inatsisaani ilinniartitaanermut immikkoortitanit annerusumik. Aningaasartuutit taakkua ukiumut 25 mio. kruuninut nalilerneqarsinnaapput.

Naalackersuisut AI 2006-imi ujartorniarpaat Inatsisartuni amerlanerit isumaqatigalugit, ilinniarfinni tiguneqartartut siuliini taaneqartutut amerlinissaat anguniarlugu aningaasaliinissaq. Maannakkut 2006-mut aningaasanut inatsimmi, sillimmatinut aningaasaliinerup saniatigut 2008-mi 75 mio. Kruuninik aningaasaleeqqinnissaq pisariarpoq, 2009-imilu 150 mio. Kruunit. Ukioq 2012-2013-imi, 2005-imut aningaasaliinermut sanilliullugu aningaasaleeqqissutigisariaqassapput 250 mio. kruunit.

3. 2005-2020-imut pisortat aningaasaqarnerat

Pisortat aningaasarsiornikkut siuariartornermi tunngavissiusaapput. Tamatumani pisariaqarpoq pisortat aningaasaliissutaat, tunngavissat tamakkua atorlugit, ukiuni aggersuni annertuseriarnissaat.

Naalackersuisut isumaqarput tulleriiaareqqinnermut tassunga tunngavissatut sinaakkutit marluusut. Pisortat aningaasaqarnikkut missingersuutaat oqimaaqatigiissapput, taamaammallu tulleriiaareqqinnermi aningaasartuutit allat peertariaqarlugit imaluunniit ilai piiartariaqarlugit, ukiuni aggersuni sisamani. Tamanna ingerlanneqassaaq mianeralugit, pisortat qitiusumik ingerlataat pingaarnertit peqqinnissamut, inunnik isumaginnermut ilinniartitaanermullu tunngasut.

Aamma 2009-mi aqqissugaanerup nutaap pisariaqartissavaa, Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu isumaqatigiissutigissagaat AI 2006-imi tulleriiaareqqinnerit aammalu pisortat missingersuutaat tamaasa ilanngullugit. Aqqissugaanerup nutarternerata kingunerissavaa suliassaat aningaasaliissutillu amerlasuut Namminersornerullutik Oqartussaniit kommuuninut nuunneqarnissaat. Qinersivimmi 2009-2013-imi aqqissugaanerup nutartigaanerata piviusunnigortinnissaata tungaanut pingaaruteqarpoq kommuunit Namminersornerullutillu Oqartussat tamakkiisumik pingaarnersiullutik tulleriiaarinissaat aningaasatigut pingaarnarsiuinermi ajornartorsiutit kommuunit Namminersornerullutillu Oqartussat akornanni arlaannut illuartinniarneqaqqunagit.

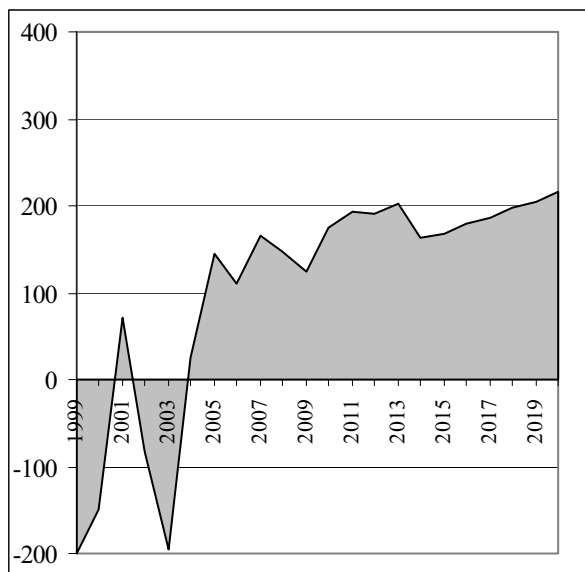
AI 2006-imili qisuariarnikkut Naalackersuisut qulakkerumavaat aningaasaqarnikkut aalajaatsumik sammiveqarnissaq aamma sipaarutissat nikisitigassallu ukiunut aggersunut arlalinnut pisortatigut ingerlatsinikkut isumaginissaat artornanngitsumik ingerlasinnaanngortikkumallugu aningaasaqarnikkullu tupannartunik pisoqariataannginnissaa qulakkeerummallugu. Kapitali 3-imi allaaserineqarpoq pisortat aningaasartuutaasa allanngortiternerannut aallaavisoq pisortat aningaasaliissutissanut missingersuutaasa 2020-p tungaanut siumut kisinneqarnera tunngavigalugu. Kapitalimissaaq allaaserineqarput apeqqutit kommuunit suleqatigineqarnerannut tunngasut.

3.1. Pisortat aningaasaqarneranut siumut kisitsineq

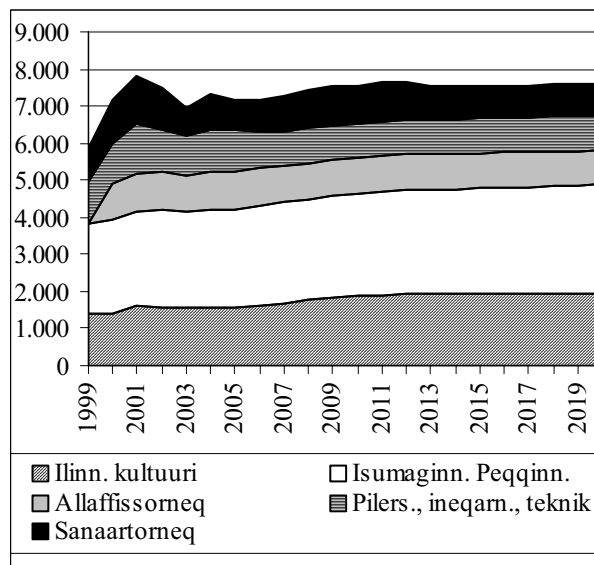
Pisortat aningaasaqarnerat 2020-mut siumut kisitsinermi siunertaavoq takutikkumallugu pisortat aningaasartuutaasa isertitaasalu killiffiat ineriartornerallu, aningaasartuutitigut ingerlatsineq allangortinnagu aamma aningaasaliinissamik aningaasartuuteqarnissamillu piumasaqaatit nutaat ilanngullugit. Siumut kisitsinikkut takutinneqassapputtaaq pisortat missingersuutaanni aaqissugaanikkut ajornartorsiutit ilai, kommuunit Namminersornerullutillu Oqartussat naapitassaat. Aaqissugaanerup nutartigaaneranut tunngatillugu tamannalu peqqutigalugu kommuunini Namminersornerullutillu Oqartussani pisortat aningaasaqarnerat ataatsimut isigisariaqarput pisortat aningaasartuutitigut ingerlatsinerat ataqtigiiagaq naapertuuttorlu angujumallugu.

Titartagaq 3.1a-mi takutinneqarput pisortat amigartoorutissaasa siumut kisinneqarnerat, 2005-imut aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutaareersut tunngavigalugit. Taamatut siumut kisitsinerit nalorninaatilerujussuusarput. Matuma kinguliini nassuiaatit ersarissarpaat nikinnerit pingaernerusut ilai siumut kisitsinermi ukiuni aggersuni ilimagineqartut. Siumut kisitsineq taamaallaat atorneqarsinnaavoq maannakkut missingersuutaareersut tunngavigalugit kisitsinermi.

Titart. 3.1a Pisortat amigartoorutissaat aningaasartuutit aaqissugaanerit allangortinnagit (mio. kr., 2005-akit)

Titart. 3.1b Aningaasartuutit ineriartornerat, aningaasartuutit aaqissugaanerit allangortinnagit (mio. kr., 2005-akit)

Siumut kisitsinerup takutippaa, pisortat ataatsimut isigalugu 200 mio. kruunit sinnerlugit amigartooriartornissaat (2005-imi akit tunngavigalugit) ullumikkut tunniuttagaat atorlugit. Taamaattumik pisortat isertitaasa aningaasartuutaasalu oqimaaqatigiinnginnerat, tunniuttakkat allanngunngikkaluarpataluunniit sipaaruteqarnissaq annertoq pisariaqartoq, pisortat ingerlataat pingaanerit, peqqinnissaqarfik, inunnik isumaginninneq, ilinniartitaanerillu attatiinnarumallugit .

Amigartoorutit qaffakkiartornerannut pissutaavoq, Namminersornerullutik Oqartussat isertitaasa allanngornerat apparnerallu, kommuuninut ataatsimut tapiissutit apparnerat aamma Namminersornerullutik Oqartussani kommuninilu inunnik isumaginninnikkut peqqinnissakkullu aningaasartuuteqarnerulernissamik piunasaqarnerit.

Pisortat isertitaat siumut kisinneqarnerannut tunngaaviusut nalinginnaasut

Siumut kisitsinermi 2005-imi akit aalajangersimasut malillugit suliaavoq. Taamaattumik siumut kisitsinermi takutinneqanngillat naalagaaffiup ataatsimut tapiissutaani akit akissarsiallu iluarsineqarnerisa kingunerisaannik qaffariaatit, imaluunniit akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitat qaffaataat, nunatsinni akissarsiat qaffaneratta kingunerisaanik. Illuatungaatigut siumut kisitsinermi takutinneqanngilartaaq, pisortat akit akissarsiallu iluarsineqarnerannut aningaasartuutaasa qaffaataat. Tamakkua ataatsimut isigalugu imminnut oqimaaqatigiikkajuttarput pisortallu DAU-mi angusaasa ineriartornerat allanngortittarnagu.

Siumut kisitsinermi malunnaateqarpoq 2005-2008-mi akileraarutinit akitsuutinillu iluanaarutit appaallannerat. Isertitat allanngornerannut ilaapputtaaq Nukissiorfinniit erniat akilersukkallu akissarsiat sunniutaasigut akileraarutitigut iluanaarutit inunnik isumaginninnermut, peqqinnissaqarfimmut ilinniartitaanermullu ingerlatsinnermut aningaasartuutit qaffappata. Kommununut tunngatillugu siumut kisitsinermi isertitat appariarput, 2005-imut aningaasanut inatsimmi ataatsimut tapiissutit appariaatissaata nalinganik. Tamannali pisortat amigartoorutaannut sunniuteqanngilaq, tassa allanngorneq Namminersornerullutik Oqartussat ataatsimut tapiissutinut aningaasartuutaasa taamaaqataanik apparnerannik illuatungilerneqarami.

Tamatuma saniatigut 2007-miit EU-mut aalisarnikkut isumaqatigiisummi isertitassat 2008-miillu naalagaaffimmik ataatsimut tapiissutit pillugit isumaqatigiinniarnissanit isertitassat

annertuumik nalorninarloqarput. Taakkua AI 2005-imiit allanngortinnagit ingerlateqqinneqarput.

Aningaasartuutit tunngaviisa pingaarnerusumik siumut kisinneqarnerat

Aningaasartuutit tunngavissa siumut kisinneqarnerata takutippaa qitiusumik ingerlatani aningaasartuuteqarnerulernissami piunasaqarneq ilisimaneqareersoq. Pisortat ingerlataannut pingaarnernut, peqqinnissaqarfimmut, inunnik isumaginninnermut ilinniartitaanermullu, aningaasartuutaasa siumut kisitsinnermut tunngaviuvoq ukiuni takutinneqartuni inuiaqatigiit ukioqqortussusaasa allanngoriartornerat.

Peqqinnissaqarfiup tunngaatiq AI 2005-imi, 2004-2008-mi aalajangersimasumik missingersuusiorfigineqarpoq. Kisianni peqqinnissaqarfimmi annerusumik aningaasartuuteqarlersinnaaneq peqqutigalugu, ukiut taaneqartut kingornatigut akit aalajangersimasut tunngavigalugit naatsorsugaasut nutaanik qaffaateqaratarsinnaapput peqqinnissaqarfik aningaasartuutitigut pitsaanerusumik pilertornerusumillu periaaseqarluni aaqqissuusseqqinngippat. Nutarterinissami tamakkua 2004-2008-mut tunngavissani naatsorsuutigineqareerput. Utoqqalisulli amerliartorneratigut ilimagisariaqarpoq 2008-2010-p kingornatigut aningaasartuuteqarnerulernissaq.

Inunnik isumaginnittoqarfimmi ukiuni kingullerni, malunnarluarsimavoq inunnik isumaginninnermut innarluuteqarnermullu aningaasartuutit annertuumik qaffakkiartorsimanagerat. AI 2005-imi ukiuni aggersuni innarluutillit tunngaasigut sipaaruteqarnissaq missingersuusianiippoq, sipaarutissallu taakkua missingersuutit siumut kisitsinnermi ilanngunneqareerput. Siumulli kisitsinnermi utoqqalinersiutinut aningaasartuuteqarnerulernissaq ilanngunneqarpoq. Tassalu siumut kisitsinnermi naatsorsuutigineqarpoq Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu isumaginninnermut aningaasartuutit maannakkutut iinnarnissaat nakkutigissagaat. Taamatulli tunngaveqarneq ilaatigut isumalluarpasippallaarsinnaavoq isigigaanni ukiuni kingullerni meeqqanut immikkut paaqqutarisariaqartunut, inuusuttunut annertuumillu innarluutilinnut aningaasartuutit qaffakkiartorsimanagerat. Tamatuma peqatigisaanik naatsorsuutigineqarpoq kommuunit ukiumut nutaanik marlunnik meeqqueriviliortassasut.

2004-mi Inatsisartut ataatsimiittarnerini ilinniartitaaneq annertuumik pingaarnerutinneqarsimavoq. Siumut kisitsinermi, 2005-imut aningaasanut inatsimmi aningaasaliissutaareersimasut saniatigut aningaasartuuteqarnerulernissaq ilanngunneqanngilaq. Tamatumaniissaaq ilanngunneqareerpoq AI 2005-imi ilinniartitaanikkut missingersuutitigut pitsaanerusumik pilertornerusumillu periaaseqalernissamut aaqqissuusineq.

Tapiissutitut sipaarutissat AI 2005-imi missingersuutiniittut, siumut kisitsinermi naatsorsuutigineqarput 2005-imi upernaakkut piviusunngortinneqassasut. AI-2005-imi angallannermut kommuninullu sipaarutissat ukioq 2004-2008-ut 160 mio. kruunit missaan- niipput.

Kiisalu naatsorsuutigineqarpoq kommuunini illuliortoqassasoq sulisut 25%-inik amerleriarnerata assinganik. Kommuunit allaffissornermut aningaasartuutissaasa inuttaasut kisitsisitugut amerliartussangatinnerat malippaat, Namminersorerullutilli Oqartussat allaffissornermut aningaasartuutaat AI 2005-imisuut, ukiumut 1 procentimik appariartas- sallutik.

Siumut kisitsinermi nalinnginnaasumik nalorninaatit

Maannakkut missiliuutit atorlugit aaqqissugaanerup nutartigaanerata kingunerissavaa aningaasartuuteqarfiit arlallit kommuninut nuunnissaat. Tassalu Namminersorerullutik Oqartussat missingersuutaat ikilissapput, tassa missingersuutit ilai kommuninut nuussammata. Taavalu Namminersorerullutik Oqartussat aningaasaliissutinik ikinnerusunik sillimmateqalissapput taamalu pingaarnersiullutik allanngortiterisinnaanerat sipaaruteqarsinnaanerallu annikinnerulissalluni. Siumut kisitsinerup takutippaa kommuunit Namminersorerullutillu Oqartussat akornanni sulinerup agguarnerata allanngornera, taamalu aningaasartuutitigut ingerlatsinermi pingaarnersiuisarnerit, aningaasartuuteqariaatsillu ukioq 2009-ip kingornatigut allannguiffigisinnaallugit.

Kommuunit ilaasa aningaasaqarnerat tutsuiginaratillu isumannartuupput, ilaallutik inoqarfiit siammasissuunerisigut aningaasartuutit aalajangersimasut, ukiuni aggersuni aningaasartuutit qaffaratarsinnaapput imaluunniit pisortat sullissinerat apparatarsinnaalluni, pisortat siamasissumik sullissinerat kommunnit nammassinnaanngippasuk. Aningaasaqarnerup

siuarneriartornera assigiinneqisumik agguarsimanerata kapitali 2-mi taaneqartup kingunerisinnaavaattaaq kommuunit ilaasa, siumut kisitsinermi takutinneqartunit annertunerusumik inunnik isumaginninnermut aningaasartuuteqalernerat.

Akissarsiat pillugit isumaqatigiinniarnissat aggersut immikkoortillugit isigigaanni pisortat aningaasaqarnerannik equititsinerusinnaapput, isumaqatigiissutit akissarsiat qaffannerannik kinguneqassappata, naammassisaqarsinnaanerup ineriartornera qaangerlugu imaluunniit pisortat isertitaasa ineriartornerisa annerusumik. Akissarsiat qaffaataat naalagaaffimmi akissarsiat agguaqatigiissillugu qaffaataatut issappat, pisortani akit akissarsiallu iluarsineqarnerat aallaavittut ilimagineqarsinnaavoq ataatsimut tapiissutini akit akissarsiallu iluarsineqarneratigut aningaasalersorneqarsinnaassaaq kiisalu Kalaallit Nunaanni akissarsiat qaffanneratigut akileraarutitigut iluanaarutaasartut qaffanneratigut.

Nalorninaatit pisortat isertittagaasa nikerarnerat, akit aningaasarsiornikullu pissutsit allanngorarneranit pisut, pisortat missingersuutaanut suli ajornerulersitsisinnaapput. Tassalu aningaasaqarneq pitsaajunnaarnerulissappat aallaqqaatit pisortat amigartooruteqarne-rulernissaat kingunerisinnaavaa.

Nunatsinni naatsorsueqqissaartarfiup innuttaasut amerlassusaannik siumut kisitsinerat piffissamut 2005-2015-imut naatsorsugaapput. Innuttaasut amerlassusiannik piffissami 2015-ip kingornaniit, suli siumut kisinneqarsimannginnerat pequtigalugu, pisortat aningaasartuutissaannut piffissami 2015-ip kingorna, missingersuinerit nalorninaatilerujussuupput.

3.2. Aningaasartuutitigut ingerlatsinerup aqqissugaanerata allanngortittariaqarnera

AI 2005-imili amigartooruteqarnissaq missingersuutaareerpoq. Naalakkersuisut UKA 2004-mi anguniagassanngortissimavaat amigartooruteqarneq taamaallaat akuerineqarsinnaassasoq akit aningaasarsiornikkut pissutsit allanngorarnerat pitsaanngitsillugu. Taamaattumik Naalakkersuisut politikkerat pisortat missingersuutaasa ukiuni aggersuni oqimaaqatigeeqqilernissaat, aningaasaqarnerup ineriartornera apeqqutaalluni. Tamatuma peqatigisaanik pisortat aningaasaqarnerannik siumut kisitsinerup takutippaa naatsorsuutigisariaqartoq aningaasartuutit isertitanit sukkanerusumik qaffakkiartussasut. Taamaattumik pisortat aningaasartuutaasa aqqissugaanerata allanngortittariaqarpoq isertitallu oqimaaqatigiilissappata.

Amigartoorutit akileraarutit akitsuutillu atorlugit aningaasalersorneqassappata tamatuma pitsaanngequtigaa Inatsisartut kingusinnerusukkat akileraarutit akitsuutillu qaffariarsinnaajunnaarsippatigit, soorlu EU-mut aalisarnikkut isumaqatigiissut ungasinnerumaaq isigalugu allanngussagaluarpat. Ilimagisariaqarpoq akitsuutit akileraarutillu qanoq annertutigisumik qaffannissaat immi killeqassasoq tamanna pillugu akileraartartut pissusertik allanngortissappassuk akitsuutitigut akileraarutitigullu isertitakkanut tunngaviusoq tammarteqqillugu. Allatut oqaatigalugu akileraarutit akitsuutillu annertuumik qaffanneqarnerata immi aarlerinaatigaa qanittuinnarmut atasinnaassagamik, pissutigalugu innuttaasut assersuutigalugu nioqqutissat akitsuutillit ilaatigut pisiariumajunnaarpatigit sulinissarlunniit ornigiunnaarlugu. Tamanna aningaasaarsiornikkut ingerlatsinermi anguniagaasunut tunngavissanullu nalinginnaasunut akerliuvoq, aammalu pisortat akissarsiarititaasa isumaginninnermilu tunniuttakkat qaffannerunissaat piumasarineqalis-sallutik.

Tamatuma saniatigut Namminersornerullutik Oqartussat sulisut suli amerlanerusut sulisorilissavaat siumut kisitsinermi aningaasartuutit qaffaatissaat piviusunngussappata. Pisortat sulisitsiuisa ullumikkut suliffillit affaat missiliorlugit sulisorereerpat. Tamatuma kingunerissavaa sulisut amerlanerusut toqqaannartumik toqqaannanngitsumillunniit pisortani sulisuulernerat, taamatut ineriartornissaq aamma aningaasaqarnikkut anguniakkanut pingaarnerusunut akerliuvoq.

Pissutsit matuma siuliini allaaserineqareersut imminni malunnarsisippaat ukiuni aggersuni aningaasat inatsisaanni sipaarutissat annertuut nutaat nassaarisariaqassasut, tamatumani ilanngullugit sullissinermut tunngasut aningaasartuutillu ilaannai tamaasaluunniit peertariaqartut. Sipaarutissat tamakkua 2007- 2010-mut sanilliullugu piffissaalluarallartillugu piviusunngortinneqartariaqarput taamaalilluni sipaarutit pilersaarusiukkamik ukiunullu arlalinnut siumut isigisumik piviusunngortittariaqarmata, imaanngitsoq tupassimasutut tuaviupilulluni pissasut sipaarutissat atulerriffaat qaammataalunnguaannarnik sioqqullugu. Sipaarutissat kingusinaarluni pitsaanngitsumik pilersaarusiukkat kingunipilugisinnaavaat inuttut atugarisatigut tuparujussuartitaaneq ilimagingisanillu aningaasartuuteqalerneq ingerlatsinikkut allaffissornikkullu pilersaarusiornerlussimanikkut pilersaarusiunngitsoor-nikkullunniit.

Namminersornerullutik Oqartussani kommuuninilu peqatigiilluni aningaasartuutitigut ingerlatsinermi aaqqissugaanikkut nutarterineq piumasaasullu

Namminersornerullutik Oqartussat 2020-p tungaanut aningaasatigut missingersuusiorneq aaqqissugaanikkut oqimaaqatigiissaagaq tutsuiginartorlu angorusuppassut allaffissornikkut ingerlatsinikkullu annertuumik suliarisariaqarput susassa qarfiit sullissinikkut annikillisaavigineqartariaqartut, sipaarutissat allalluunniit piivittariaqartut pingaarnersiorlugit tulleriarlugit pilersaarusiortugillu. Namminersornerullutik Oqartussat kommuunilluunniit amigartoorutissat siumut kisitsinermiittut aningaasalersornissaat akissaqartingilaat.

Tamatuma peqatigisaanik aaqqissugaanerup nutarternissaata siunnersuutigineqartup piumasaraa Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu peqatigiillutik ukiuni aggersuni aningaasartuutit allanngoriartornissaat pilersaarusiussagaat. Pingaaruteqarpoq ukiuni ikaarsaariarfinni pisortat aningaasartuutaat kommuunit Namminersornerullutillu Oqartussat ataqatigiiaarsimassagaat. Tamatuma peqatigisaanik kapitali 2-mi anguniarumasat piviusunngortinneqassappata pisariaqarpoq kommuunit Namminersornerullutillu Oqartussat peqatigiillutik pisortat tunniuttagaannut aningaasartuutit tunngavissaat pilersaarusiussagaat. Pissutsit tamakkua pisariaqalersippaat ilaatigut kommuunit ukiunut arlalinnut missingersuusiortarnissaat taamalu Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu ukiuni arlalinni atuuttussamik ataatsimut tapiissutit pillugit isumaqatigiissuteqartarnissaat.

Aqqissugaaneq pillugu ataatsimiititap pisortat allaffitsigut aqutsineranni aaqqissugaanikkut eqqarsaataani tunngaviuvoq siammaanissaq, pisariillisaanissaq innuttaasunullu qanittuunissaq. Aaqqissugaaneq pillugu ataatsimiititap siunnersuutigaa 2009-miit kommuunit angisuut sisamat pilersinneqassasut.

Tamatumunnga tunngatillugu Naalakkersuisut suliassaasa ilagissavaat Namminersornerullutik Oqartussat aningaasartuutaasa annikilliarortinnissaat suliassat kommuninut nussornerat ilutigalugu. Taamaanngippat marloqiusamik aqutsisoqaleratarsinnaavoq aningaasartuutit katillutik qaffaatigisaannik.

Naalakkersuisut qulakkiissavaattaq susassa qarfiit tunniunneqartut akisussaalluartumik aningaasaqarnissaat.

Kommuunit assigiinngitsut naatsorsuutitigut angusaat assigiinngittaqaat. Tamatumunnga tunngatillugu pingaaruteqarpoq qulakkiissallugu kommuunit kattussortut aningaasaqarnerat kattunnerannut akornutaassanngitsoq.

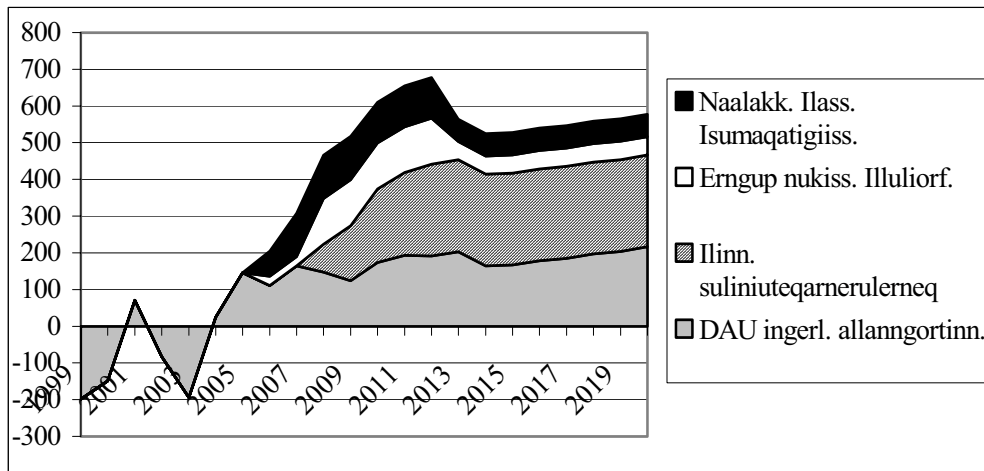
Sanaartukkanut annertuunut nunatta tamarmi attaveqatigiinneranut tunngasunut ersarissumik inatsiseqassaaq. Qitiusumik aqutsisoqarfiup sanaartukkat annerusut pingaarnersiorlugit tullerriarnerat ataqatigiiaarnerallu isumagiuassavaa. Makkuusinnaapput timmisartoqarfiit sissamilu talittarfiit, kommuunilli nunap immikkoortuini sanaartugassat tigussavaat, soorlu nunap immikkoortuani inissaaleqinerup aqqinnissaa il.il. Ataqatigiiaarineq ilaatigut qulakkeernejarsinnaavoq inatsisiliornikkut aningaasanillu missingersuutitigut suleqatigiinnikkut.

Ullumikkut inuit sulianik assigiinngitsunik immikkut ilisimasallit Namminersornerullutik Oqartussat qitiusumik allaffeqarfianni katersorsimapput. Aaqqissugaanerup allannortinnerani suliamik ilisimasallit ilai kommuuninut angisuunut nuussapput, tassani qulakkeernejassalluni suliamik ilisimasallit naammattumik amerlassuseqassasut sulisut pisariaqartitat kajumillutik aggersikkumallugit. Tamatumani pingaaruteqarpoq kommuunit Namminersornerullutillu Oqartussat aaqqissugaaneq allannortinneqartinnagu tigusinissamut tunniussinissamullu piareersimanissaat, tak. kapitali 3.

Imminut napatissinnaasumik aningaasaqarnermut tunngatillugu aningaasaliissutinik piumasarineqartut nutaat

Aningaasartuutit isertitallu oqimaaqatigiinngitsumik ineriartornerata kingunerisaanik amigartoorutissat malunnarsisut saniatigut ukiuni aggersuni aningaasartuutit nutaat arlallit piumasaapput.

Titart. 3.2 Aningaasartuutissat nutaat 2006-2020-imi (mio. kr., 2005-akit)

Najoqq.: Aningaasaqarnermut Pisortaqaarfik.

Sulisut ilinniartitaanerannut piginnaanngorsarnerannullu aningaasaliissuteqarfiginerunissaat kapitali 2-mi allaaserineqartumitut naatsorsuutigisaariaqarpoq Aningaasat inatsisaannut 2005-imut pingaarnersiunerumut sanilliullugu ungasinnerusoq isigalugu ukiumut 250 mio. kruunit missaat angullugit aningaasaliissutiginerusariaqarput. 2005-imut Aningaasat inatsisaanni 2007-imiit ukiumut 150 mio. kruunit ilinniartitsinerup annertusarnissaanut sillimmatitut inissineqarput naatsorsuutigineqarsinnaallunilu ukioq 2013-imiit 400 mio. kruunit missaannut qaffakkiaartortinneqassasut kapitali 2-mi missingersorneqartutut. Aningaasaliissutitigut taakkunuuna anguniagaavoq sulisut piginnaaneqarnerusut pilersinnissaat, taakkulu naammassisaqarsinnaanerata annertusiartussasoq, suliffiit pigiinnarnissaannut aamma inuussutissarsiuutit isertitallu nutaat pilersinnissaannut ikorfartueqataasussaasut.

Illuliorfissarissaaneq nukissanullu nunngujitsunut aningaasaliissutit inuiaqatigiit aningaasaqarnerata ungasinnerusoq isigalugu naapertuuttumik allanngortinnissaani suliassanik arlalinnik naammassisaqarfiusinnaavoq. Pisortat imminnut napatissinnaasumik aningaasaqarnerata pilersinnissaanut atatillugu soorlu Sisimiuni erngup nukinganik nukissiorfiliornissaq inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut isumatuumik aningaasaliinissamik pingaarnertut piumasaasoq naammassineqarsinnaavoq. Tamatuma peqatigisaanik ukiumi kingullerni illoqarfinni annerusuni illuliorfigissaanerup aningaasaliiffigineqarnissaa piumasarineqariartorpoq. Namminersornerullutik Oqartussat ukialunni illuliorfigissaanerumut aningaasaliissutinik immikkoortitsisarsimapput, 2005-imulli Aningaasat inatsisaanni 2006-imiit illuliorfigissaanerumut aningaasartuutissanik immikkoortitsisoqanngilaq.

Pingaaruteqarpoq illoqarfinni annerusuni illoqarfiup nunataasa ilai piareersartariaqartut inissanik amerlanerusunik piomasaqarneq aallaavigalugu, inuussutissarsiutinillu ineriartortitsineq tunngavissikkumallugit. Ukiuni kingullerni Namminersornerullutik Oqartussat illuliorfigissaanermut ukiumut 10 aamma 30 mio. kruunit akornanni aningaasaliis-sutigisarsimavaat.

Aningaasaliiffissat tamakkua ilanngukkaanni 2008-mi pisortat aningaasaliissutitigut amigartoorutaat 6-700 mio. kruunit missaaniilersinnaapput, suliniartoqanngippat. Taamaattumik pingaaruteqarpoq ingerlatsinikkut annertuumik tunngavississallugu aningaasartuutit amerlaqataasa peernissaat allatigut sipaaruteqarnikkut imaluunniit nutaanik pingaarnersiutinikkut.

Naalakkersuisoqatigiit ilassutaasumik isumaqatigiissutaat

Ilassutaasumik isumaqatigiissut 10. januar 2005-imeersoq malillugu suliniarfigineqarniarput naartunermi erninermilu sulinngiffeqartarneq, meeqqanut ileqqaagaqarneq aammalu utaqqisoqarneq. Ilassutaasumik isumaqatigiissummi suliniutit arlallit Naalakkersuisut piviusunngortikkumasaat allaserineqarput, taakkunannga suliniutit taaneqartut pingasut immikkut pingaartinneqarlutik.

Naartunermi erninermilu sulinngiffeqartarnermut aningaasartuutit pisortanit erninermi ullormusianit aamma/imaluunniit sulisitsisunit matuneqarsinnaapput. Aningaasartuutit agguarnerannut apeqqutaapput isumaqatigiissutit atorfinitsitaanermullu tunngasut allat. Naalakkersuisut kissaatigaat naartunermi erninermilu sulinngiffeqartarnerup sapaatip akunnerinit 24-niit sapaatip akunnerinut 35-nut sivitsornissaa imaluunniit ukiup 20%-ia missiliorlugu. Inuit qitorniorsinnaalerlutik ukioqalersimasut agguaqatigiissillugu akissarsiarisarpaat 170-180.000 kruunnit. Ukiumut 875-inik qitornisoqarpat Namminersornerullutik Oqartussat, kommuunit kiisalu pisortat namminersortullu sulisitsisut siviunerusumik naartunermi erninermilu sulinngiffeqarnermut ukiumut 32 mio. kruunit aningaasartuutiginerulissavaat. Naliliineq tamanna isumalluarneruallaarsinnaavoq qitornisup akissarsiai apeqqutaallutik. Aningaasartuuteqarnerulerneq agguarsimasinnaavoq erninermi ullormusiarititaannut 8-9 mio. kruuninut, sinnerilu namminersortut pisortallu sulisitsisut akornanni avinneqassallutik. Illuatungeriilli akornanni agguarsimanermut apeqqutaasorujussuussaaq Namminersornerullutik Oqartussat aamma sulinermik

inuussutissarsiuteqartut sulisitsisullu sivilunerusumik erninermi sulinnigiffeqartalernissaq qanoq atulersinniarneraat. Pingaaruteqarpoq erseqqissallugu namminersortut pisortallu sulisitsisut aatsaat aningaasartuuteqalissammata qitornisumut taarsiullugu allamik atorfinitsitsigunik.

Meeqqanut 18-it inorlugit ukiulinnut, ukiumut 1.000 kruuninik ileqqaagaqarneq 19 mio. kruunit missaannik akeqassaaq. Ileqqaagaqarneq 18 mio. kruuninik akeqassaaq, naatsorsuutigineqarlunilu aaqqissuussinerup allaffissornerullu aqunneqarneranut aningaasartuutissat allat 1 mio. kruunit angullugit akeqassasut.

Peqqinnissaqarfimmi utaqqisunut suliassat suli tamakkiisumik qulaajarneqarsimangillat, tassa utaqqisut qanorpiaq amerlatiginerat arlalitsigut ilisimaneqanngimmat. Aningaasartuutitut apeqqutaassaartaaq utaqqisut ikilisarnissaat qanoq annertutigisumik annguniagaqarfiussanersoq. Utaqqisut ikilisarnerlugit suliniarneq siusinnerusukkut missingersuinerit tunngavigalugit ukiumut 10-20 mio. kruuninik akeqassaaq apeqqutaalluni qanoq sukkatigisumik annertutigisumillu ikilisaasoqassanersoq.

Naalackersuisoqatigiit isumaqatigiissutaanni allaaserineqarportaaq nunap immikkoortuini mittarfiit arfinillit allilernissaat. Siusinnerrusukkut missingiutit naatsorsuinerillu malillugit mittarfik taamaattoq ataaseq 50 mio. kruunnit missaannik akeqassasooq ilimagineqarsimavoq. Mittarfiit ataasiakkaat qanoq akeqarnissaat soorunami allanngorartussaavoq apeqqutaallutik avatangiisai, piumasaasut ataasiakkaanilu atortorissaarutit qanoq annertutiginersut. Taamatut alliliinermi pingaaarnerusumik nalillineq malillugu aningaasartuutit 300 mio. kruunnit missaanissapput. Aningaasartuutit assersuutiggalugu ukiunut arlalinnut aguarneqarsinnaapput apeqqutaalluni mittarfiit sorliit siullinneqassanersut.

Naalackersuisut nalilerallarpaat aningaasartuutit tamakkua nutaat ilassutaasumik isumaqatigiissummiittut ukiumut 100-150 mio. kruuniussasut, mittarfiit naannerusut arfinillit ukiunut arfinilinnut siammarneqarpata Ilulissanilu mittarfik landskassimit aningaasalersorneqassanngippat.

AIS 2006-imi aningaasaliinissat

Pisortat aningaasaqarnerat siumut kisinneqarneratigut, piariaqalerpoq pisortat aningaasartuutitigut annertuumik sipaaruteqarnissaat. Naapertuutissagunarpoq ilimagissallugu qaninnerusoq isigalugu, sipaarutissat Namminersornerullutik Oqartussaniinnerussasut, tassami qitiusumik ingerlatsiviit kommuunini innuttaasunut qanittut ilungersunareermata, peqatigisaanillu Namminersornerullutik Oqartussat ilinniartitaanermut, inunnik isumaginninnermut peqqinnissamullu ingerlataattut pingaarnertut isigisariaqarlutik. Kisianni ungasinnersoq isigalugu aningaasaliinikkut nammagassat kommuninnut malinnaasariaqarput kommuunit pisortat suliassaannik aningaasaliissutinillu tigusiortornerat ilutigalugu.

Titartagaq 3.2-mi takutinneqarpoq Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu sipaarutissanut katillugu aningaasaliissutigisariaqagaat 2009-2011-mi 6-700 mio. kruuninut qaffassinnaasut. Taamak annertutigisumik allangortiterinerit ukiualunnik sioqqutsilluni piviusunnigortittariaqarput, taamaattumillu Naalackersuisut kommuunit suleqatigalugit aningaasaliinissamut periarfissat qulaajarniarniarpaat Inatsisartut 2005-imi ukiakkut aningaasat inatsisaannik suliaqarnissaata tungaanut.

Taamaattumik sipaarutissat salliutillugu sammitinneqartariaqarput pisortat ingerlataannut pingaannginnernut aammalu ingerlatsinnermut tapiissutit siunertallu pingaannginnerusut ingerlateqqinneqarnerannut. Taamaattumik Naalackersuisut aningaasalersuinissamut siunnersuutaanni sammineqarnerussapput allaffissornikkut aningaasartuutit tapiissutillu piaarneqartussat imaluunniit 2007-2009-mi annertuumik ikilisagassat. Tamatumunnga ilanngullugu siunissami tapiissutiviit tapiissutaagallartutut isigisariaqarput, aammalu inuussutissarsiornikkut kulturikkullu ingerlatat ilai ullumikkut tapiissutitigut aningaasalersugaasut ukiut ikittunnguit ingerlaneranni nutaamik aningaasalersorneqartariaqarput peerneqarlutilluunniit. Kiisalu Naalackersuisut ingerlatat inatsisinik tunngavillit aningaasalersugaanerat nalilersoqqinniarpaat ingerlatat inatsisinik tunngavillit ajornerulernissaat pitsaanerulernissaalluunniit siunnersuutiginnikkaluarlugu.

4. Ukioq 2020-ip tungaanut aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi anguniagaasinnaasut

Ukioq 2020-ip tungaanut aningaasaqarnikkut ingerlatsinerup ikorfartussavaa namminersortuunerup siuariartornissaa. Naalakkersuisut kommuunit suleqatigalugit 2005-ip ingerlanerani aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi anguniakkat tunngavissallu ilusilersussavaat. Anguniagassat ilaatigut nalunaarusiat isumaliutissiisutillu 2003-mi suliarineqarsimmasut tunngavigalugit, kiisalu kalaallit-danskit peqatigiillutik isumalioqatigiissitaata maannakkut suliarisai tunngavigalugit. Naalakkersuisut aningaasarnermi ingerlatsinermi tunngavissanut aallaavittut makkua ilanngunniarpaat:

- Pisortat aningaasartuutaat qaffassanngillat. Kommuunit Namminersornerullutillu Oqartussat aningaasartuutaat 2005-imi missingersuutitut sanilliullugit 0 procentip iluani qaffavissinnaapput. Pisortat aningaasaqarnermi tamarmiusumi aningaasartuutitigut peqataassutaat annikilliaritussapput namminersortut siuariartornerat ilutigalugu, aningaasaqarnerlu patajaallisarneqartuassaaq pisortat patajaatsumik ingerlatsillutillu suliffeqartitsineratigut.
- Pisortat aningaasaqarnerat oqimaaqatigiissaaq. Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu missingersuutaat katillutik oqimaaqatigiissapput, aammalu Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu DAU-mi katillugu angusaat ukiuni pingasuni oqimaaqatigiissapput.
- Inuit ataasiakkaat isertitaannut akileraarutit qaffassanngillat. Sulinerorusussuseqarneq attatiinnarneqassaaq, tamatumani ilanngullugit pingaartumik akunnattumik akissarsiallit amerlanerulersariaqartut.
- Pisortat 1 mia. kruunit angullugit qaninnerusumut tapiissutiniit ingerlatsinermiillu nuussinerat aningaasaliiffigalugit ilinniartitaaneq, inissat, illuliorfigissaaneq, nukissat nungutsuittut, inuussutissarsiornermik ingerlatsinermut tunngavissat kiisalu inuit ataasiakkaat ileqqaagaqarnissaannut aaqqissugaanerit tunngavissallu. Nuussinerit pissapput Namminersornerullutik Oqartussat aningaasanut inatsisaanni kommuunillu missingersuutaanni, kommuunit aaqqissugaanerata nutartigaannginnerani kiisalu mianeralugit pisortat ingerlataat pingaarnerit inuinnik isumaginnineq, peqqinnissaqarfik, ilinniartitaanerlu. Nukissap nunngujuitsup ilinniartitaanerullu aningaasaliiffigineratigut sulisut ilai taarserneqassapput nukissamillu pisiortorneq taarserneqarluni.
- Inuit ataasiakkaat ileqqaagaqarnerat annertusarneqassaaq, periarfissanut nutaanut kajumissarlugit, tassa soraarnerussutisiaqalernissaaq, illutaarnissaaq, nammineq pigisamik suliffiutteqalernissaaq ilinniarnissarlu. Taamatut ileqqaarinerit inoqutigait aningaasa-

qarnikkut suliffeqarnikkullu allamut nikissinnaassusiat nukittorsassavaa tamakkiisumillu atuinerit annikillisarlugit. Aamma pisortat namminersortullu ileqqaagaqarnerulernerup aningaasarsiornikkut siuariartornerup, aningaasassaqaqarnermut iluaqutaassaaq.

- Pisortani akissarsiat katillutik ukiumut annerpaaffissaat killilerlugu. Akissarsiassat agguarneqarnerat allanngorartinneqarsinnaavoq pisortat ingerlataasa pingaarnersiorlugit tullerriaarneqarnerat ilutigalugu. Sulinermik inuussutissarsiuteqartut akissarsiavii qaffanneqartassapput pingaartumik akissarsialeeriaatsit allanngortinneratigut. Pisisinnaasutsip pitsanngorsarnera, pisisartunut akit sunnerneqarneratigut. Pisortat akissarsiarititaasa allanngoriartornerat namminersortunut akissarsiatigut ilungersuutinngussanngilaq.
- Pisortat pisisartut atuisartunut akiinut ukiumut 1 procent qaangerlugu sunniissanngillat, tamatumani ilanngullugit akitsuutit selskabillu Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartut sunniinerat. Atuisartut akiisa annikitsumik qaffariarnerat, iluaqutaassaaq akissarsiarpiaat taamaaginnarnerannit pitsaanerulernerannullu akissarsiat kisitsisitigut qaffanngikkaluarlugit.

Anguniakkat nalilerneqassapput, kommuunit nutartigaanerat isiginiarnerisigut, AI 2006-mullu atatillugu aalajangerneqassallutik.

Bilag A. Nunatsinni siuariartorneq aammalu akit aningaasarsionikkullu pissutsit allanngorarnerat

Inuiaqatigiit pilersuinerat ukiuni 20-ni kingullerni qaffakkiartorsimavoq, nunatsinnilu aningaasaqarneq imminut napatissinnaanerulersimavoq. Ukiuni 2001-imiit 2003-mut akit aningaasarsionikkut pissutsit allanngorarnerisa ajorseriarnerisalu kingorna, nutaamik annertunngitsumilli aningaasaqarneq pitsanngoriaallassaaq ukioq 2004-miit.

Nunatta aningaasaqarnera 1981-imiit 2003-mut agguaqatigiissillugu 1 procentimik qaffariarsimavoq, innuttaasumut ataatsimut tunisassiat ataatsimut nalingat (BNP) uuttuutigigaanni, akit qaffariartornerisigut aningaasap nalingata appariartornera kisitsinermi ilanngutereerlugu. Aningaasaqarnerup qaffakkiartorneranut ilaatigut patsisaavoq nammineq pilersuinerup¹ pitsanngoriarnera. Nammineq pilersuineq annertusiartortoq pilersuineruvoq naalagaaffiup tapiissutaanut attuumassuteqanngitsoq. Nammineq pilersuineq pitsanngoriartuinnartoq isumaqarpoq, inuiaqatigiinni aningaasaqarnerup immini naalagaaffiup tapiissutaanik aattuumassuteerukkiartuinnartoq.

Danskit aningaasaqarnerat ukiuni 20-ni kingullerni agguaqatigiissillugu 1,5 procentimik qaffassimavoq innuttaasumut ataatsimut tunisassiat ataatsimut nalingat (BNP) uuttuutigigaanni. Taamaalilluni Danmarkini atugarisaarnerulernissamut tungavissaq sukkanerusumik ineriartorsimalluni nunatsinnut sanilliullugu.

Taamaattumik pisariaqarpoq annertunerusumik siuariartornissaq aammalu inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut ineriartornissaq, nunarput soorlu Danmarkimisut atugarissaarfiutigilissappat. Nammineq pilersitaqarnerup annertusineratigut, pisariaqarpoq taamaaqataanik pilersuineq atuinerlu assigiinneruleqqullugit, oqimaaqatigiissaaganerusumik pisortanut akiliutigisartakkatsinnut aammalu pisortanit pisartagatsinnit naleqqunnerulissappata.

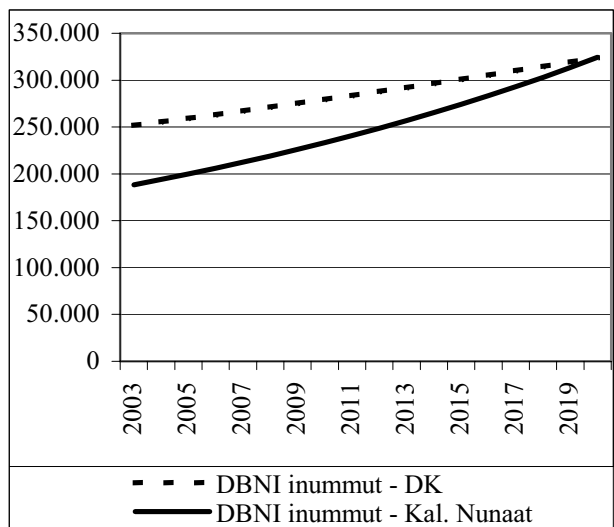
---

¹ Nammineq pilersuineq tassaavoq nunatta pilersuinermigut nalinga, naalagaaffimmit tapiiffigineqarnani. Aningaasaqarnermut pisortaqarfiup missiliorpaa, 2003-mi nammineq pilersitaqarsinnaaneq nunatsinni tunisassiat ataatsimut nalinganit (BNP) 60 procent-ip missaaniittoq. Nammineq pilersitaqarsinnaaneq, imminut pilersornivimmu attuumassuteqanngilluinnarpoq. Imminut pilersornivik tassaavoq nioqqutissanik avataaneersunik sillimmateqannginneq. Taamaattumik nammineq pilersorsinnaaneq annertusiartorsinnaavoq imminut pilersornivik annertusiartunngikkaluartorluunniit.

Soorlu nunarput Danmarkimisut atugarissaarfiutigilerummappat suliniarnissaq pisariaqartoq takutinneqarsinnaavoq naammassisaqarsinnaanerup qaffannissaa naatsorsoraanni nunatsinni Danmarkimilu innuttaasut ataasiakkaat atuinnermut sipaakkanullu aningaasanik amerlaqatigiinnik pissaqassappata.

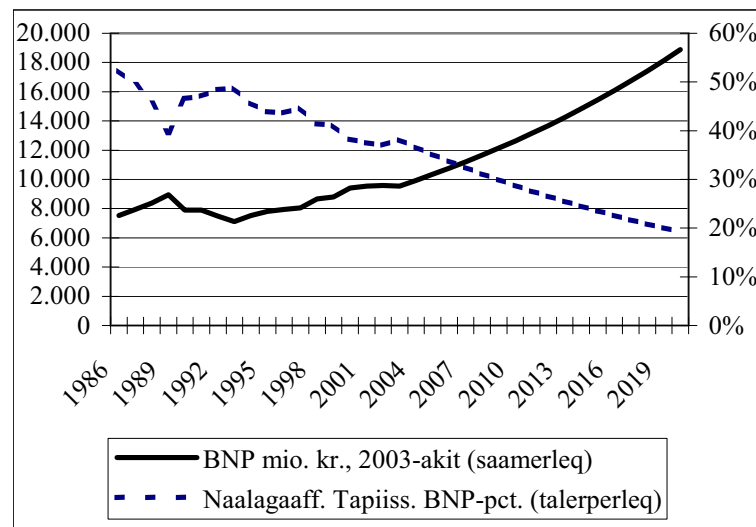
Naatsorsuutitut assersuusialq paasiuminarninngorlugu suliaavoq. Naatsorsuutitulli assersuusiami, kisitsisit eqqoqqissaartut atorlugit ukiuni aggersuni aningaasaqarneq qanoq annertusiartussanersoq nalunaarneqarsimanani. Aamma kisitsisitigut paasissutissat nalorninartoqarpallaaqaat eqqoqqissaartumik nalilersuinissamut atussallugit. Anguniagaavorli tikkuarumallugu aningaasaqarnikkut ingerlatsineq allanngortittariaqartoq aningaasarsiornikkut siuariatornissaq aammalu isertitatigut siuariatornissaq pilersikkumallugit, soorlu Danmarkip naleqqataanik.

Titartagaq 2.1a Naatsorsuinermit assersuut, tunisassiat ataatsimut nalinganit atornerqarsinnaasut ineriartornerat inunnut ataasiakkaanut agguaqatigiissilluni nunatsinni Danmarkimilu, (kr., 2003-akit)

Paasisaqarfik: Aningaasaqarnermi pisortarfimmi naatsorsukkat Malug.: DBNI nunatsinni innuttaasut pisisinnaasusaat missiliorneqarpoq 2003-mi 121.

Titart. 2.1b Naatsorsuinermit assersuut, Nunatsinni tunisassiat ataatsimut nalingata ineriartornera Naalagaaffiullu aningaasartuutai tunisassiat ataatsimut nalinganut ilanngullugit

Paasisaqarfik: Aningaasaqarnermut pisortaqarfik, Nunatsinnilu naatsorsueqqaartarfik

Titartagaq 2.1a-mi takutinneqarpoq naatsorsuinikkut assersuummi, nunatsinni innuttaasut ataasiakkaat aningaasat atuinnermut ileqqaarinermilu atorsinnaasaasa ukioq 2020-imi Danmarkimi innuttaasut aningaasat atuinnermut ileqqaarinermullu atorsinnaasaat naleqqatigilissagaa. Danmarkimi aningaasat amerlassusaat (atuinnermut ileqqaarinermullu atornerqarsinnaasut) pingajorarterutaanit qaffasinnerupput, naatsorsuutigigaanni koruunip nunatsinni pisisutaasinnaanera Danmarkimiit appasinnerunera. Ilimagineqarpoq Danmarkimi

pilersuineq 2020-p tungaanut ukiumut 1,5 procentimik qaffattassasoq². Naatsorsukkatut assersuummi nunatsinni tunisassiat ataatsimut nalingat (BNP) ukiumut 4,2 procentimik qaffattassasoq³. Sanilliussigaanni nunatsinni tunisassiat ataatsimut nalingat (BNP) ukiuni qulini kingullerni agguaqatigiissillugu ukiumut 3 procentimik qaffattarsimavoq.

Naatsorsukkatut assersuummi titartagaq 2.1b-mi takutinneqarpoq, naalagaaffiup tapiissutai allanngunngikkunik, nunatta aningaasaqarnerani isumalluutaajartuinnassasut tunisassiat ataatsimut nalingata (BNP-ip) qaffakkiartornera ilutigalugu. Naatsorsukkatut assersuummi takuneqarsinnaavoq ineriartorneq, ataatsimut tapiissutit allanngunngippata nunatta aningaasaqarnera imminut napatikkiartuinnassasoq nammineq pilersuinerup annertusiartornerata kinguneranik. Titartakkalli takutippaattaaq aningaasaqarnerup ineriartornera 2001-imi, 2002-mi 2003-milu unittooqqasimasoq.

Ukioq 2003-mi pilersuineq, tunisassiat ataatsimut nalinganik uuttuuteqarnermi 0,5 procentimik appariarsimavoq ukioq 2002-mut sanilliullugu, tamatumalu kingunerisimavaa suliffissaaleqineq annertusiartuinnartoq, takuuk tabel 2.1. Akit aningaasarsiornikkut pissutsit allanngornerannut ajorseriaat iluteqarsinnaavoq nunarsuarmi aningaasaqarnerup ataatsimut isigalugu ajorseriarnera, raajat akikillinerat kiisalu oliap nioqqutissiassallu akitsornerat. Aamma pisortat ukiuni kingullerni aningaasartuutaasaa ineriartornerata, siuariartornermut immini sunneeqataasimanginnera.

---

² Tamatuma naligaa ukiuni aggersuni Danmarkimi siuariartorneq 1979-2002-misut agguaqatigiissillugu iinnassasoq.

³ Tunisassiat ataatsimut nalingat (BNP-ip) naatsorsornera mianersortumik tiguneqassaaq.

Tabel 2.1. Aningaasaqarnikkut kisitsisit paasissutissiisut aammalu akit aningaasarsionnikkut pissutsit allanngoriartornerannut takussutissat

	2000	2001	2002	2003	2004
Siuariartorneq, tunisassiat ataatsimut nalinganit	7,1	1,3	0,7	-0,5	-
Suliffissaaleqisut (inuit)	1.475	1.597	1.782	1.927	1.875 ¹
Akit qaffakkiartornerat (pct.)	1,7%	3,2%	3,9%	1,9%	2,3%
Nioqq. sinneqartoorutit (juli 1997=100)	120,0	116,6	120,0	119,4	-
Raajat akiisa ukiumut allanngorarneri (pct.)	-4	-9	-17	-8	-
Niuernermi oqimaaqatigiissuseq (mio. kr.)	-742	-460	-668	-746	-1.343 ²
Nioqqutissanik eqqussuineq (mio. kr.)	2.947	2.693	3.057	3.031	3.489 ²
Avammut nioqquteqarneq (mio. kr.)	2.205	2.233	2.389	2.285	2.146 ²
Nuna tamakk. akileraarutip naatsors. (pct. siuariart.)	4,3	5,3	7,2	2,8	6,3
Namm. Oqart. Ilanng. akiitsui selskabillu annerit 6-it	360,8	180,3	-480,8	-900	

Najoqq.: Nunatsinni naatsorsueqqissaartarfik, aammalu Aningaasaqarnermi pisortarfimmi nammineq naatsorsukkat.

1) 2004-mi kisitsit Aningaasaqarnermi pisortaqarfimmi naatsorsugaavoq ukiup affaani 2004-mi missingersuinermi.

2) 2004-mi kisitsit Aningaasaqarnermi pisortaqarfimmi naatsorsugaavoq 1.-3. kvf.-imi 2004 missingersuinermi.

Kingullertigut nuna tamakkerlugu akileraarutip ineriartornerata paasinarsitippaa annertunngitsumik aningaasaqarneq 2004-miit pitsanngoriaateqarsinnaasoq.

Bilag B Siuariartornissamut aaqqissugaanikkut naammasisariaqakkat

Nunatsinni immini pilersitsinerup siuariartornissaanut, aningaasaqarnikkut ingerlatsineq inuiaqatigiillu aaqqissugaaneri tamatuma ataaniittut arlalitsigut allanngortittariaqarput. Tamatumani pineqarput inussutissarsiutitigut aaqqissugaaneq, pisortat atuinerata aaqqissugaanera, sulisut katitigaanerit, isertitatigut agguarsimanerit, avammut niuerneq, akit nalingat, akiitsut, ileqqaagaqarneq aningaasalersuinerillu.

Inuussutissarsiornerup aaqqissugaanerata allannguutai

Qaninnerusoq isigalugu piviusorsiortuunnglaq raajarniarnermi nammineq pilersitaqarnerup qaffannissaa. Tamatumunnga peqqutaavoq ukiuni aggersuni raajat akiisa appariartuinnarnissaat ilimagineqarmat, ilannguttariaqarporlu piviusorsiorpasinngimmat pisassat amerliartornissaat aalisarneq ungasinnerusoq isigalugu imminut napatissinnaassappat.

Nunatsinni nammineq pilersitaqarnerup, avammullu niuernikkut isertitat ilaat annertoq ullumikkut aalisarnermit pisarpoq. Raajat suli nunatsinni aalisarnermi pingaaruteqartuupput. Raajat avammut 2003-mi nioqqutigineqartut nalingata nunatta avammut niuernerata 56 procenteraa. Maannakkorpiaq raajat pisassarititat aatsaat taamak amerlatigaat, raajalli avammut niueritigisat akii apparsimallutik. Pisassat amerliartornerata, raajarniarnermi isertitat appariartornerannut, raajat akiisa appariartornerannik patsisillip sunnniutipilussai illuatungilersinnaavai. Tassalu siunissami raajarniarnikkut isertitassat ilungersunartuupput.

Taamaakkaluartoq ungasinnerusoq isigalugu aalisarneq nammineq pilersitaqarnini annertusarsinnaavaa allanik aalisakkanik ullumikkut atorluarneqanngitsunik tunisassiulernermi aammalu nioqqutissanik pitsaanerungaalersitinikkut, tamatumunnga ilanngullugu pilerisaarineq. Taamaattumik Naalakkersuisut ukiuni aggersunissaaq nunatta aalisakkatigut isumalluutaasa annertuut iluaqutigineqarnerunissaat peqataaffiginiarpaat.

Allalu, ukiuni kingullerni periarfissatut nutaatut takkussimasoq tassaavoq guultimik olivinimillu piaanissaq. Taakkua aatsitassallu allat ilimagineqarpoq siuariartornermut annertusiartortitseqataajumaartut, avammullu niuernermi isertitanik nutaanik pilersitsiumaarlutik. Aatsitassarsiornerup tungaatigut misilittakkat takutippaat aatsitassarsiorneq nunatsinni sulisorisanut kiisalu suliffeqarfinnut sullisseqataasunullu

sunniutilerujussuusoq. Aamma ersarissartariaqarpoq aatsitassanik ujarlerneq paaanerlu aningaasartorneqalutillu ilisimasaqarfilluartariaqarmata, tassalu pisariaqarluni avataaniit aningaasaliinissaq nunarsuarmioqatinillu suleqateqarnissaq. Pingaaruteqarpoq nunatsinni aatsitassat tungaasigut ilisimasaqarnerulernissaq teknologiikkullu piginnaasaqarnerulernissaq. Tunngaviumik tamanna pissaaq nunani tamani selskabinut orniginartuarnikkut aammalu ilisimasaasigut misillitagaasigullu suleqatiguarneratigut.

Isumaartoqarpoq takornariartitsineq ukiuni kingullerni marlunni pitsaasumik ineriartorsimasooq. Tamatumunnga peqquutasut ilagaat Air Greenland takornariartitsinermut siumoortumik amerlanerusunik inniminniisinnaalersitsisimammat, tamatumalu peqatigisaanik nunatsinni Danmarkimilu takornariartitsisartut bilitsinik inniminniisinaanerat ajornaannerulersisimmallugu. Nunatta pilerisaarutigineqarnera aamma ukiuni aggersuni annertusarneqassaaq pingaartumik nunani allani niuerfinnut ilimagineqarmat tamakkunani periarfissaqarluartoq. Greenland Tourism-ip naatsorsuutigaa ukiuni aggersuni takornariartitsineq ukiumut 4-8%-imik qaffattarumaartoq.

Naatsorsuutigineqarpoq umiarsuarsuit takornariaatit atorlugit takornariartarneq qaffakkiartuinnassasoq. 2003-miit 2004-mut nunatsinnut taamatut takornariartartut 60% missiliorlugu amerlisimmapput. Greenland Tourism-ip naatsorsuutigaa ukiuni aggersuni tamatumuuna 15-20%-imik qaffariartoqartassasoq.

Nunatsinni takornariartitsinikkut periarfissat iluaqutigineqarnerulernissaannut angallassineq atalluinnarpoq. Tamatuma saniatigut angallannerup nutaamik aqqissugaalernissa takornariartitsinerup unngasinnerusoq isigalugu pilersaarusiornissaanut ikorfartuutaasussaavoq. Inuusutissarsiummut amerlanerusunik aningaasalersuisoqassappat tamanna pisariaqarpoq. Kiisalu takornariartitsinermik inuusutissarsiuteqarnermi piginnaaneqarnerulernissamut tunngavissiornissaq ukiuni aggersuni takornariat amerlinerat suliffissaqarnikkut sunniuteqarnerulissaaq.

Eqqarsaatigisariaqarportaaq pilersueriaatsip ataasiinnaavallaartup suliffeqarfiillu aningaarsartuuteqariaasiisa allanngortinnissaat. Tunngavissat taamatut allanngortinerat inuusutissarsiornerulernermut naleqarnerujartornermullu ikorfartuutaasinnaavoq.

Pisortat aningaasaataasa iluaqutigineqarnerunissaat

Naatsorsuutigineqarsinnaangilaq ukiuni aggersuni nammineq pilersitaqarsinnaanerup siuariartornissaa pisortat katillugu atuinerulernerannit ikorfartorneqassasoq. Namminersornerullutik Oqartussat kommuunilluunniit aningaasartuutitigut killissaliussaasa immiini pilersissinnaangilaat sulisut, nioqqutissat sullissinerilluunniit amerlisarniarneqalererat.

Taamaattoq pisortat aningaasartuutitigut ingerlatsinerat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut siuariaataasinnaavoq, siuariartornissaq siunertarinerullugu aningaasaliissutit atuuttut atonerisigut. 2002-mi sulisut affangajai namminersorlutik inuussutissarsiummik ingerlatsisuni sulisuupput, taakkunannga amerlanersai toqqaannartumik toqqaannangitsumilluunniit aalisakkanik raajanillu suliffissuarni sulisuullutik. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerat siuariassappat pisariaqarpoq namminersortut aningaasaqarnikkut peqataanerata malunnaatilimmik annertusinissaa, kiisalu inuussutissarsiutit aaqqissugaanerata tamatigorerulernissaa aalisarnerinnarmik isumalluuteqarneq millisikkumallugu.

Pisortat ineriartornermut tassunga ikorfartuisinnaapput aningaasartuutitut tunngavissat allatut tullerriaarneratigut anguniarlugu aningaasaliiffigissallugit ilinniartitaaneq, inissat, angallanneq, pilersuineq, inuussutissarsiutit ineriartortitaanerata allallu inuussutissarsiornerup aaqqissugaanerata ineriartorneranut oqilisitaasaasinnaasut sulisullu iluaqutigineqarnerata pitsanngorsarnissaanut. Allatut oqaatigalugu pisortat aningaasartuutaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut isaatitsinerulersinnaapput ullumikkornit allaanerusumik atorneqarunik.

Naalakkersuisut aalajangermata inuussutissarsiornerup siuarsarnerata aaqqissugaanera 2005-imiit nutarterniarlugu tamanna takussutissaavoq pisortat aningaasartuutitut tunngavissaasa iluaqutaanerusumik atorneqalernissaannut aallartitsiniartut suliffeqarfiillu ineriartortut tunngavissarissaarnerulersikkumallugit. Aaqqissugaaneq nutaaq sukumiisumik allaaserineqarpoq nalunaarusiami “Inuussutissarsiornerup ineriartorneranut tunngavissat pitsaanerusut - inuussutissarsiutit ineriartorteriaasiat nutaaq atorlugu”. Naalakkersuisut isumaqarput pisortat suliffeqarfiit ataasiakkaat ineriartortinnissaannut akisussaangitsut, kisiannili inuussutissarsiornerup ineriartortinneranut pitsaanerpaanik tunngavissiussasut. Inuussutissarsiutit siuarsarneqariaasiat nutaaq makkunnatigut ikorfartuutaassaaq:

- Inuussutissarsiutit aaqqissugaanerata tamatigoornerusup ineriartortinnera aalisarnerinnaangitsoq ineriartortillugu. Tamatumani ilaatigut eqqarsaatigineqarput sermeq imerlu, inuussutissat, bioteknologi uumasuaqqanik immikkukajaartunik tunngavilik, avannaarsuani teknologi, takornariartitsineq, nioqqutissiat annikitsuvaluunerusut assigiinngitsut, Paasissutissiinikkut Attaveqatigiinnikkullu Teknologi, filmi, tusagassiuutit, ilusilersuisarneq sanaluttarnerlu.
- Suliffeqarfiit nunatsinni niuernermit unammilleqataasinnaasut kajumissarnerat tamatumuunakkut nunatsinni inuussutissarsiorneq sakkortusarumallugu.
- Nunap immikkoortuini kommuuninilu inuussutissarsiutit siuarsarniarnerat nukittorsarlugu, tamatumani kommuunnit killeqarfii uniffiginagit suleqatigiinnertaaq nukittorsarlugu sumukarfitsigut suleqatigiinnerit il.il. pilersinnerisigut.
- Nioqqutissat ineriartortinnerunissaat nutarteriffiusullu suliniarfigineqarnerata nukittorsarnera tapersertarlugu, nioqqutissat sullissinerillu pillugit nutaanik ilisimasaqarnerit ilanngunneqaqqullugit tamatumuunalu nioqqutissiat naleqarnerusut suliffeqarfinnut pilersillugit, aamma nunanut allanut niuernermit iluaqutaasumik.
- Suliffeqarfinnik nammineq aallartitsinniartut suliffeqarfiillu paasissutissanik pisariaqartunik pissarsinissaat pitsanngorsarlugu ukununngga tunngasunik inuussutissarsiutit siuarsarnissaanut suliniutit, pilersitsinernut malittarisassat, aningaasaliisarneq, nunanut allanut tunisinermit aaqqissuussinerit il.il.

Tamatuma nangissutaatut pingaaruteqarpoq pisortat aningaasaliissutaasa amerlanerujussuit ineriartortitsinerup siuarsarnissaanut atorneqartalernissaat.

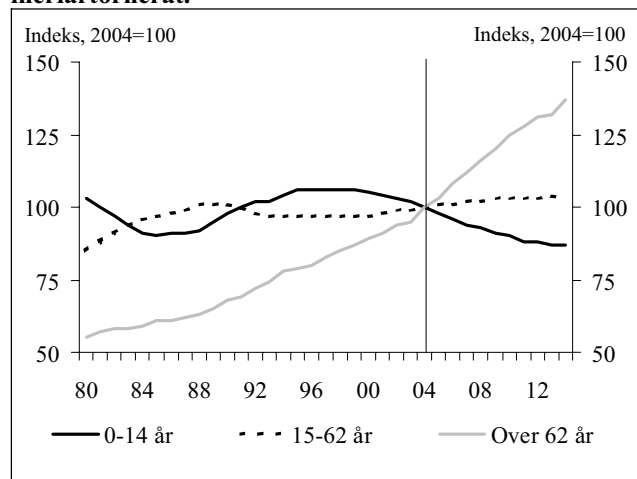
Sulisinnaasut iluaqutigineqarnerulerat

Sulisinnaasut tassaapput innuttaasut 15-it 62-illu akornannik ukiullit. Ukiuni aggersuni innuttaasut ineriartornerat immi aningaasarsiornikkut siuariartornermit ikorfartuutaasusaangilaq, tassami inuit nalinginnaasumik sulisinnaalluartut 15-62-inik ukiullit Nunatta naatsorsueqqissaartarfiata innuttaasunik naliliinera malillugu⁴ ukiuni tullerni qulini allanngungaarunnangimmata, tak. titartagaq 2.5. Kisiannili taassuma iluaniippoq sulilluarsinnaanerusut 30-49-nik ukiullit ikilissammata, allalli amerlissallutik. Tamatuma kinguneranik ukiuni aggersuni sulisut taamaaginnassangikkunik ikiliartulaalissapput.

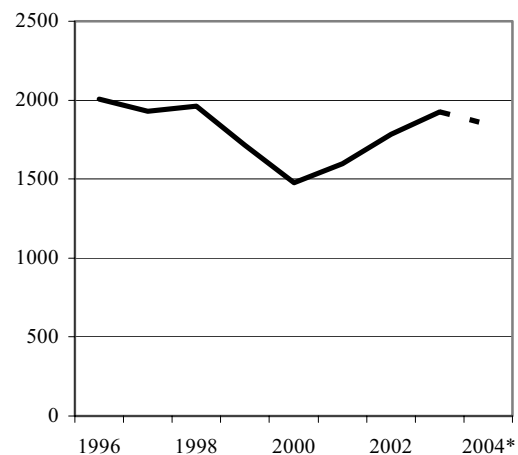
---

⁴ Innuttaasunik naliliineq nalorneqartoqartuartaqaaq, pingaartumik inuiaqatigiinni kalaallisut ikitsigisuni. Ilimagisat tunuaniittut, pingaartumik takkuttut allamullu nuuttut annertuumik allannguutaasinnaapput.

Titart. 2.5. Ukioqqortussutsit toqqarneqartut ineriartornerat.

Titart. 2.7. 1996 – 2004-imut suliffeqanngitsut.

Najoqq.: Nunatsinni naatsorsueqqissaartarfik, kiisalu Aningaasaqarnermut Pisortaqaarfiup nammineq naatsorsugai.

*Malugiuk: 2004-mut kisitsisit Aningaasaqarnermut Pisortaqaarfiup missingiinerai 2004-p affaa siulleq tunngaviggalugu.

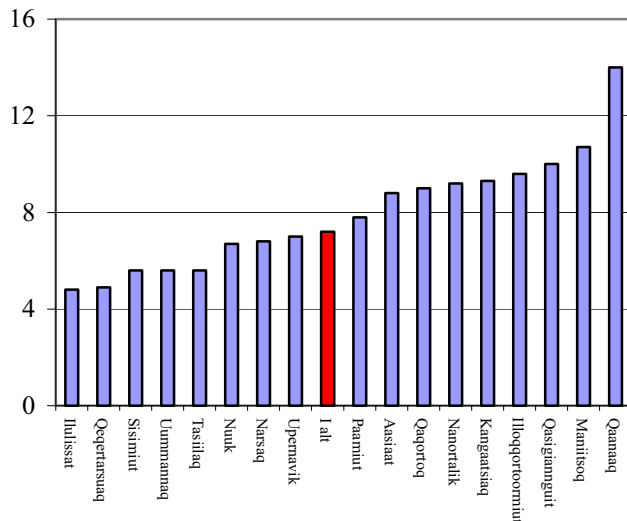
Tamatuma peqatigisaanik illoqarfinni suliffissaaleqineq ukiunni kingullerni annertusisimavoq. 2000-imi suliffeqanngitsut 1.407-ioriarlutik, 2003-mi 1.927-nut amerlipput, tassa sulisinnaasut 7,2%-ii, tak. tabel 2.1. 2004-p affaani siullermili ikililaarput 7,5%-inngorlutik ukiup siuliani 7,9%-iusimmallutik.

Aningaasarsiornikkut siuariartorneq amerlanerusunik sulisoqarnissamik pisariaqartitsisaraluartoq 2003-mi 2.200-it siusinaartumik soraarnerussutisiaqalersimmapput illoqarfinnilu sulilluarsinnaasut (30-49-nik ukiullit) suliffissaqanngitsutut nalunaaarsorsimmallutik. Sulisinnaasut pitsaannerusumik iluaqutigineqassappata sulisut sulisussanik pisariaqartitsinermut naleqqunnerusariaqarput. Suliffissaqanngitsut kisitsisaasa malunnaarsisippaat ullumikkut taamaappiarunangitsaq.

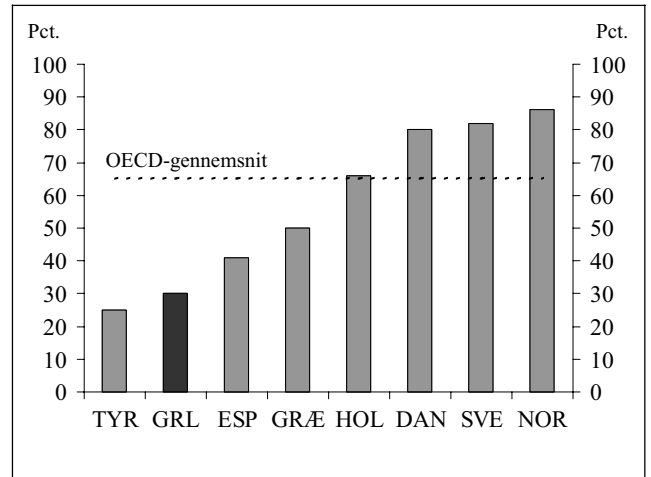
Suliffissaaleqineq nunap immikkoortuini naligiimmik agguarsimanngivippoq. Illoqarfinni annerusuni aalisakkanik suliffissuit isumalluutigineqanngiffiginerusaanni inuillu immikkut ilinniagaqarsimasut ikinneruffiini suliffissaaleqineq ataatsimut isigalugu nuna tamakkerlugu agguaqatigiissitsinermi appasinneruvoq. Tassami Sisimiuni suliffissaaleqineq 5,6%-iinnaavoq, Qaanaamili 14,0%-iulluni, tak. titartagaq 2.8. Tassa malunnarpoq suliffissaaleqiartrorneq aningaasaqarnerup qanoq innerinnaannut tunnganngitsaq,

sumiiffimmili pissutsinutaaq tunngalluni. Allatut oqaatigalugu assigiittanngilaq nunatsinni suatungaani sulisoqarnissaq annerunersoq suatungaani sulisut amerlanerunersut.

Titart. 2.8. Kommuunini suliffissaaleqisut procent-inngorlugit

Titart. 2.6. 25-64-inik ukiullit ilinniagaqarsimasut 2002-mi.

Oqaasertaliussa: Nunatsinni ilinniarnep anertussusia missingigaavoq 1980-imiit 2002-mut ilinniarnep naammassineqarsimasut tunngavigalugit.

Najoqq.: Grønlands Statistik aamma OECD "Education at a Glance. 2004".

Pinngitsoortinniarlugu innuttaasut isumalluutit ilarpasui iluaqutigineqaratik pisariaqarluinnarpoq nunap sumiiffiinni ataqatigiinnerunissaq sulisut suliffeqarfiillu akornanni. Tassalu ukiuni aggersuni aaqqissugaaanikkut nunallu immikkoortuini ingerlatsinikkut naammassiniagassaq pingartoq tassaavoq innuttaasut nunasseriaasiata nunatsinnilu suliffissat agguarsimanerata oqimaaqatigiinnerulernissaat. Tamatumani ilaatigut pisariaqarpoq sulisussat nuulertorsinnaanerulernissaat illoqarfiillu annerusut nuuttunik tiguisinnaanerulernissaat. Tamatumani pisariaqarportaaq illoqarfinni annerusuni inissaaleqinerup aaqqiiviginissaa ilinniartissallu amerlanerulernissaat.

Suliffissaqanngitsut nalunaarsorneranni kisitsisit peqatigisaanik takutippaat suliffissaqanngitsutut nalunaarsorsimasut 80 procenti missiliorlugit immikkut ilinniagaqarsimanngitsuusut. Tamatuma malunnarsisigunarpaa piginnaanngorsarsimannginneq suliffissaqannginnermut patsisaasinnaasoq sulisinnaasullu iluaqutiginerunissaannut akornutaalluni.

Ilinniartitaanikkut suliniarnerulernikkut sulisussat piginnaaneqarnerulissapput naammassisaqarsinnaanerlu qaffasinnerulernissaa qulakkeerneqarluni. Tamatumuuna inuit ataasiakkaat suliffissarissaarnerulissapput inuussutissarsiutinillu ingerlatsineq unammillersinnaanerulerluni, tamannalu kapitali 3-mi sukumiinerusumik allaaserineqarpoq. Sulisut meeqqat atuarfiat kisiat tunaartaralugu ilinniartitaasimasut 63 procentinik amerlassuseqassangatinneqarput, sanilliullugu Danmarkimi 20 procentiusumi, tak. titartagaq 2.6. Taamaattumik aningaasarsiornikkut siuariartornerunissaq suliffissaqarnerulernissarlu tunngavissikkumallugit ukiuni aggersuni ilinniarsimassuseq annertuumik qaffattariaqarpoq. Taamaattumik Naalakkersuisut siunnersuutigaat ilinniartitaaneq sulissutigineqarnerulissasoq tamannalu kapitali 2-mi sukumiinerusumik allaaserineqarpoq.

Isertitaqarnikkut siaruarterineq, siuariartorneq pilersuisinnaassutsillu

Nunatsinni isertitat naligiinngitsorujussuarmik agguarsimapput. Tamatuma kinguneranik pilersuisussaassuseq innuttaasut ilaannannguinut katersuussimavoq.

Akileraarutinut il.il. agguaqatigiissillugu akiliisarneq pisortallu innuttaasumut ataatsimut aningaasartuutaat 70.000 kruunit sinnerlugit nikingassuteqartut. Pisortat innuttaasumut ataatsimut aningaasartuutaat 120.000 kruunit sinnerlugit amerlassuseqarput. Kisiannili inuit 3.000-it inorlugit ullumikkut 120.000 kruunit sinnerlugit inuttut akileraarutinut akiliisarput. Amerlanerit aamma akitsuutinut akiliisaraluartut tamatuma takutippaa ikittuinnannguit pisortat imminut napatissinnaanissaannut akileeqataasinnaassuseqartut.

Taamaattumik pisortat akileraarutitigut tunngavissaat siamasinnerujussuaq pilersittariaqarpoq akunnattumik akissarsiallit amerlasuut aqqutigalugit. Tassalu ineriartornissamut piumasaasut saniatigut isertitat sulinermik inuussutissarsiuteqartunut amerlanerujussuarnut siammartariaqarput. Tamanna pissaaq inuuniarnerup ataatsimut isigalugu naligiissarnera eqqarsaatigalugu aammalu pisortat tunniuttagaannut ungasinnersoq isigalugu akileraarutitigut qularnaannerusumik tunngavissaqalernissaq ataavartumik pilersikkumallugu. Taamaattumik aamma pisariaqarpoq akissarsiakinnerit tamarmik ilinniartitseqqittarnikkut ataqatigiiaakkamik suliffigineqarnissaat.

Nunanut allanut niuernerq

Nunanut allanut niuernermi amigartoorutit ukiuni kingullerni malunavissumik amerliartorsimmapput. 2001-imi 2002-milu amigaartoorutit 460 aamma 668 mio. kruunioriarlutik 2003-mi 746 mio. kruuniusimapput. Tamatumunnga pequtaavoq nunanut allanut tunisat unittoqqasimmammata avataaniillu pisiat amerlisimmallutik, pingaartumik 2001-imiit 2002-mut.

Kisitsisaataagallartut malunnarsisippaat 2004-mi nunanut allanut niuernermi anngusat suli ajornerulissasut. Tassami ilimagineqarpoq nunanut allanut tunisat 2004-mi 2003-mut sanilliullugit 6,1 procentimik apparissasut aalisakkanik suliffissuaqarnikkut isertitat ikiliartornerat patsisaanerulluni. Akerlianik piffissami pineqartumi nunanit allanit pisiat 15,1 procentimik qaffariarsimapput. Avataanit pisiat qaffariarnerannut nunatsinni pisiumanerulingaatsiarsimaneq patsisaasorinarpoq, naak qaffariarnerup ilarujussuanut oliap akiata qaffasinnera patsisaagaluartoq.

Nunanut allanut niuernermi amigartoorutit amerliartornerata malunnarsisippaa nunatta niuernerata ajorseriarsimasoq. Tamanna imatut paasisariaqarpoq kalaallit, nunanut allanut tunisartagai nalikinnerulersimasut nioqqutissat nunatta avataaniit eqqussugaasa nalingannut sanilliullugit.

Naalakkersuisut ukiuni aggersuni aningaasarsiornermi ingerlatsinikkut angunniagaraat nunatta niuernerata pitsaanerulersinnissaa. Nunanut allanut tunisaqartarneq pitsaanerulersinneqarsinnaavoq, ilaatigut aatsitassat pisuussutillu uumaatsut ilungersuutiginerisigut ilaatigullu inuussutissarsiornerup aaqqissugaanerata tamatigoornerusunngortinneratigut. Nunanit allanit pisisarneq aamma annikillissinneqarsinnaavoq nukissiuutit ataavartut toqqarlugit sammeneqarnerulerneratigut tamatumalu kinguneranik oliamik isumalluuteqarnerup annikillineratigut.

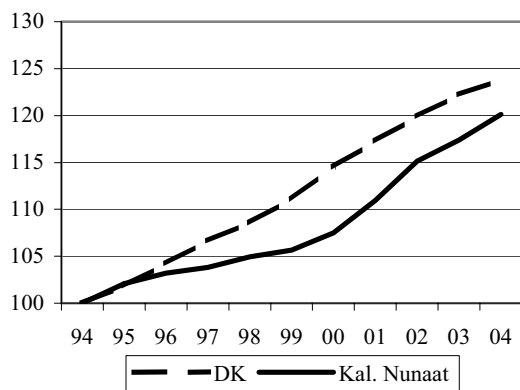
Akit qaffasissusiat

Nunat tamat isigigaanni nunatsinni akit qaffaseqaat. 1994-imi misissuinerup takutissimavaa nioqqutissat sullissinerillu agguaqatigiissillugu nunatsinni Danmarkimiit 25%-imik qaffasinnerusut. Titartakkap 2.14-p takutippaa pisiassat akii nunatsinni 1994-imiit

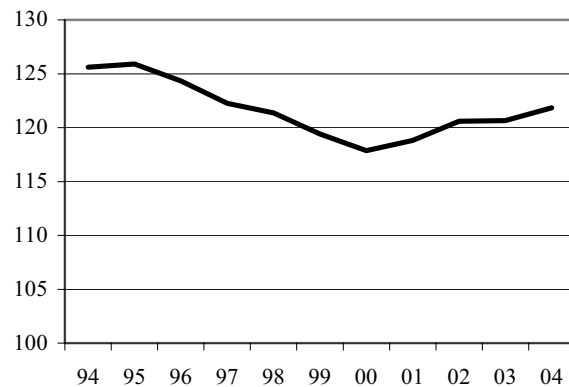
agguaqatigiissillugu Danmarkimiit qaffannikinnerulaarsimasut, titartakkalli 2.15-ip takutippaa kruunip pisisutaasinnaanera Danmarkimi nunatsinnit suli 20%-imik qaffasinnerusoq.

Nunatsinni akit qaffasinnerannut ilaatigut patsisaavoq nioqqutissat nunatsinnut nunatsinnilu namminerimi angallanneqarnerata akisunerujussua. Tamatumalu saniatigut akit qaffasinnerannut patsisaasinnaavoq nunatsinni nioqqutissanik sullissinernillu niuernerimi ataasiinnaq ikittuinnaalluunniit neqerooruteqartarmata. Atuisartut akilertagaasa qaffasinnerata inoqutigiit pisisinnaassusiat mangiartarpaa, aammalu akit qaffasinnerat akissarsiat isumaqatigiinniutigineqarneranni akissarsiat qaffakkumanerannut patsisaasarpoq. Tamatuma suliffeqarfiit nioqqutissiornermut aningaasartuutaat qaffassartarpaa.

Figur 2.14. Pisiassat akiisa ineriartornerat.

Figur 2.15. Pisisinnaassuseq, Nunatsinni Danmark-imilu

Najoqq.: Nunatsinni naatsorsueqqissaartarfik aamma aningaasaqarnerup pisorta qarfiup naatsorsugai.

Naalakkersuisut takusinnaavaat ineriartornerup naammaginangitsup taassuma unitsinnissaanut arlalinnik periarfissaqartoq. Siullermik nunatsinni Danmarkimilu akit qaffasissusiat imminut qanillisartariaqarpoq. Suliassaq tamanna ajornakusoortuuvoq innuttaasut ikippallaarnerata kinguneranik nioqqutissiornermi annertuumik ingerlatsisinnarnerup pitsaaqutissai killeqartarmata. Tamatuma saniatigut angallassinermut aningaasartuutit annertupput innuttaasut nunarujussuarmi siamasimmata. Tamatuma kingunerisaanik kisermaassinerit pissusissamisoortutullusooq pinngortarput.

Pissusissamisoortut kisermaassinerit tamakkua aqulluakkamik aningaasartuutitigut ingerlanneqarnissaat pingaaruteqarpoq nioqutissallu neqeroorutaasut akii nioqutissiarineranni aningaasartuutitut naapertuuttariaqarput. Namminersornerullutik Oqartussat tamatumani ikorfartueqataasinnaapput nakkutilliinikkut tapiissuteqartarnikkullu sakkortuumik ingerlatsineq aqutugalugu. Tamatuma saniatigut pingaaruteqarpoq niuerfinni arlalinnik neqerooruteqarfiusuni unammilleqatigiinnerunissap taamalu eqaannerusumik akinik pilersitsisarnerup qulakkeernissaa. Kiisalu pisortat oqartussaasuisa ilaatigut akinik iluarsisarneq atorsinnaavaat akerpianik akeqartitsineq attackumallugu.

Tamatuma saniatigut sulisut naammassisaqarsinnaassusiata akissarsiaasalu imminnut naapertuunnerunissaat qulakkeertariaqarpoq. Pisariaqarportaaq sulinermik inuusutissarsiutillit akissarsiat pillugit isumaqatigiinniarnerni tunuarsimaartarnissaat akissarsiat qaffakkiartornerat annertuumik annikillisaaqataaffigiumallugu isumaqatigiissutillu suliffeqarnermi piumasaasunut tunngatillugu eqaallisarummallugit.

Akiitsut, sipaakkat aningaasaliissutillu

Aningaasaqarnikkut ingerlatsinermi sivisuumik anguniagaasimavoq pisortat akiitsuisa apparsarnissaat, tamatummani Namminersornerullutik Oqartussat selskabillu annerpaat akiitsoqarnerpaallutik. Selskabini Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartuni annerpaani arfinilinni ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit akiitsut 1997-imi 1,4 mia. kruuniniit 2003-mi 85 mio. kruuninut appartinneqarput, tak. tabel 2.2. Piffissami tamatumani landskassip ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit aningaasatigut sillimmatai 792 mio. kruuniniit 985 mio. kruuninut qaffassimapput. Ineriartornerup tamatuma takutippaa aningaasaqarnikkut annertuumik sipaartoqarsimasoq.

Tassalu inuiaqatigiit kalaallit akiitsuisa ilarpassui akilerneqarsimmapput. Tamanna sulillu arneruvoq imminullu napatissinnaasumik aningaasaqalernissamut aallaavissaalluarluni. Tassami selskabit pisortallu aningaasaqarnerat nunani OECD-miittuni arlalinnisut erniatigut artorsartitaanngimmata.

Selskabit annerpaat arfinillit takutinneqartut tamarmik pisortanit pigineqarput. Kisiannili aamma selskabini taakkunani aningaasat sillimmatit piorsarnerat Namminersornerullutillu Oqartussni pisortat sipaagaat aqunneqartariaqarput aningaasaqarneq immiut

napatissinnaasoq pilersikkumallugu. Taamaattumik pingaaruteqarpoq ukiuni aggersuni pinngitsoorniassallugu selskabit akilersinnaavallaartut pilersinnissaat, selskabit sipaagaat tigusassaqaarnikkut aningaasartuutunik qaffasippallaanik pilersitsissasut imaluunniit ilanngaattissat ilanngaatigereerlugit sipaakkat atorneqaratik uninngaannarnissaat, nunatsinni namminermit aningaasaliiffiusinnaasunik uppersarluakkanik peqarpat imminut napatissinnaasumik aningaasaqalernissamut ikorfartuutaasinnaasunik.

Tamatuma peqatigisaanik selskabit susassaqaarfimminni nunatsinnut pingaarutilerujussuupput, selskabillu akeqartitsisarnerat atuisartunut akit ineriartornerannut sunniutilerujussuuvoq taamalu pisisartut pisisinnaassusiannut. Tamannattaaq patsisigalugu patsissaqarluarpoq selskabit aningaasat sillimmataasa ineriartornerat nakkutigissallugu.

Namminersortut inuit ataasiakkaat sipaagaat nalileruminaapput isumatumillu ullumikkut oqaatigiuminaallutik aaqqissuulluakkamik kisitsisitugt paasissutissaqaqngimmat, nuna tamakkerlugu nioqqtissiornikkut naatsorsuutunik imaluunniit akiliisinnaassutsip qanoq inneranik. Ilimagisariaqarporli nunatsinni sipaakkat amerlanersaat pisortaniittut aningaasatigut sipaakkatigut aamma Namminersornerullutik Oqartussani kommuuninilu aningaasaliissutitigut kiisalu selskabini pisortanit pigineqartuni. Akerlianilli akissarsiakitsut akunnattumillu akissarsiallit sipaagaat annikitsuinnaagunarput. Kiisalu ilimagisariaqarpoq namminersortut sipaagaasa ilai nunani allaniittut.

Namminersortut sipaagaasa ikinnerat nammineq aningaasaliissutissanut kigaallassaataavoq nammineq pilersitsineq annertusarniarlugu nioqqtissiuutunik, teknologimik il.il. pissarsinissaagaluaamut. Tamatuma saniatigut innuttaasut ilarpassui sipaagaqanngitsut aningaasarliulernerup akiornissaanut aningaasassaqaqngillat, imaluunniit nammineq aningaasaliisinnaanatik allamut nuunnissamut, inuussutissarsiummut allamut nuunnissamut, ilinniarnissamut assigisaannullu. Taamaattumik aamma innuttaasut ilarpassui pisortat tapiissutaannik isumalluutilerujussuupput allamut nuunniarnermi aningaasarliulernermilu. Aamma sipaagakinnerrup kinguneraa innuttaasut amerlasuut pisortanit utoqqalinersiutaanngitsunik isertitaaruttarmata. Utoqqaat amerliartortillugit tamanna aarlerinarpoq.

Naalakkersuisut sipaarnerulernissaq kajumissarniarpaat aningaasaliisarnerup peqqinnartup piorsarneranut peqataanikkut nammineq aningaasaatit sillimmatit annertuumik patajaatsumillu ernialersugaanerata qulakkeerneratigut.

Nammineq illutigisat amerlanerusut: Ullumikkut illuutit amerlanersaat pisortat attartortittagaraat, taamalu innuttaasut namminerisamik illussaminnut sipaarnissaat killeqarpoq. Taamaattumik nammineq illutigisat illuutileqatigiillu illuutaat ukiuni aggersuni annertuumik amerlisartariaqarput. Tamanna pisinnaavoq nutaanik sanaartornikkut ilaatigullu inissiat attartortittakkat pioreersut nammineq pigisassatut illuutileqatigiinnilluunniit pigisassatut allanngortinnerisigut. Tamatumuuna sulinermik inuussutissarsiuteqartut nalinginnaat ippinnanngitsumik aningaasaliiffissaat pilersinneqassapput. Namminersornerullutik Oqartussat ukiualunni periusersimagaluarpaaq inuit ataasiakkaat illussaminnut sipaarnissaat annertusarniarlugu, maannarpiarli sipaakkat naammassimanngillat. Illutaarnissamat sipaagaqarneq soraarnerussutisiaqalernissamat sipaarneq ilanngullugu nunatsinni qaninnerusoq ungasinnerumaarlu isigalugit sipaariaasissat pingaarnersarigunarpaat.

Nammineq illutigisat amerliartornerannut ullumikkut kigaallassaataavoq aningaasaliisarfiit illoqarfinni nunaqarfinnilu tamani taarsigassarsisitsineq ajormata. Tamatuma saniatigut sanaartornermut aningaasartuutit annertuut pisinermi akit qaffassartarpaat pisinnaasullu ikilisittarlugit.

Suliffeqarfiit namminersortunit pigineqartut amerlanerusut: Imminut napatissinnaasumik aningaasaqalernissamik siunertaqarneq namminersortut siuariartornissaannut annertuumik piumasaqarpoq. Taamaattumik namminersorlutik aallartitsiniartut atugarisaat ataatsimut isigalugu pitsanngorsartariaqarput. Tamatumani pisariaqarpoq ajutooratarsinnaaneq uniffiginagu aningaasaliisinnaanissaq, inuussutissarsiorfinnik akikitsumik attartorsinnaaneq, angallanneq pitsaasoq, teknikkikkut inatsisilerinikkullu ilisimasaqarluarneq il.il. Suliffeqarfiit siuariartussappata pisariaqarportaaq aningaasaliinissamat periarfissaqarnissaq, nammineq aningaasaliinikkut taarsigassarsinikkulluunniit. Taamaattumik nammineq aningaasaatit katersorlugit amerlisarsinnaanerata taarsigassarsisinnaanerlu siunissami siuariartornissamat pingaarluinnartussaapput.

Soraarnerussutisiaqalernissamut ileqqaagaqarnerulernissaq: Nammineerluni soraarnerussutisiaqalernissamut ileqqaagaqarnej annertusartariaqarpoq siunissami utoqqalisut soraarnerunertik nammineq aningaasalersorsinnaanerulerniassammassuk. Tamatumuunnakkut aningaasaliiffiusartunut ikisakkat amerlissapput taamalu inuiaqatigiit sillimmataat amerlissallutik. Tamatumunnga tunngatillugu pingaaruteqarpoq aningaasat soraarnerussutisiaqalernissamut ileqqaakkat nunani allaniinnaq pinnatik nunatsinnissaaq inissineqartarnissaat. Tamatumani pisariaqarpoq nunatsinni iluanaarutit ajutooratarsinnaanermut iluarsisat nunanut allanut unammillersinnaanissaat. Tamatumunnga tunngatillugu taaneqassaaq soraarnerussutisiaqalernissamut unerartitat inatsit atuuttoq malillugu ajutoorfiortarsinnaanerpaanut inissineqarsinnaanngimmata. Soraarnerussuteqa- lernissamut ikiorakkat amerlanerit nunatsinni aningaasaliissutinut inissineqassappata pisariaqarpoq aningaasaliiffissanik ajutoorfiusinnaannginnerpaanik annertuumillu isertitaqarfiusunik piorsaanissaq.

Bilag C Naammassisaqarsinnaassuseq, akissarsiat 2005-imiillu pisortat akissarsiat pillugit isumaqatigiinniarnissaat

Imminut napatissinnaasumik aningaasaqalernissamik anguniagaqarnikkut annertuumik piumasarineqarpoq nunatsinni naammassisaqarsinnaassutsip ineriartornissaa pitsanngornissaalu. Nunatta ullumikkut nammineq naammassisaqarsinnaassusia Nunani avannarlernit Europamilu nunanit amerlanerusunit appasinneruvoq. Ataatsimoortumilli tapiissutit sakkugalugit nunatsinni inuuniarnermi atugarisat akissarsiallu Europap kitaani nunanut nallersuussinnaapput.

Naalackersuisut suliassatut pingaartutut isigaat akissarsiat namminerlu naammassinnissinnaassiut-sip nikingassutaata minnerulersinnissaa. Tamanna pisinnaavoq pisortat sulisussarsiunnginneruler-neratigut, ilinniartitaanerup aningaasaliiffigineqarnerulerneratigut kiisalu pisortani akissarsiaqartit-seriaatsip allanngortinneratigut. Tamatuma saniatigut pingaaruteqarpoq sulinermik inuussutissar-siuteqartut kattuffiisa nassuerutigissagaat aningaasatigut periarfissakimmat akissarsiatigullu piumasatik killilerlugit. Akissarsiatigut isumaqatigiissutit aaqqissugaanikkut allannguutinik pitsannguutinillu allanik imaqarsinnaapput akissarsiat kisitsisilaanerat pinnagu.

Nammineq naammassisaqarsinnaassuseq.

Naammassisaqarsinnaassuseq tassaavoq nioqqutissat sullissinerillu sulisut amerlasuut tiimimut suliffimmut pilersisinnaasaasa nalingat. Sulisut amerlanerit atungikkaluarlugit naammassisaqar-sinnaassuseq qaffappat naammassisaqarsinnaassuseq qaffassimassaaq. Inuiaqatigiinni naammassisa-qarsinnaassuseq pingaarnerusutigut pingasutigut pitsanngortinneqarsinnaavoq:

1. Maskiinat atortussallu allat aningaasaliiffigineratigut.
2. Nioqqutissiornermi teknologiit pitsaanerusut atorneratigut.
3. Sulisut ilinniartitaanikkut pikkorissarnikkullu piginnaanngorsarnerunerisigut.

Tassalu piginnaanngorsaaneq ilinniartitsinerlu pingaarnerpaajupput atortussat tekonologiillu nutaat atussagaanni sulisut tamatigut paasisimasaqarnerat piginnaassuseqarnerallu pisariaqarmat. Maskiinat nutaat nioqqutissiornermilu teknologiit pitsaasut atussagaanni assaat qaratsallu piginnaasut atortariaqarput. Taamaattumik ilinniartitsineq naammassisaqarnerulersinnaanermut taamalu nunatsinnut pisuujunerusumut pisariaqarput.

Akissarsiat naammassisaqarsinnaassuserlu imminnut atalluinnarput. Suliffeqarfiit sulisunik atorfinitsitsisarput suliffeqarfiup angusaanut iluaqutaasinnaagaangata. Allatut oqaatigalugu sulisup ataatsip naammassisaqarsinnaassusia minnerpaamik akissarsiaatut annertutigissaaq. Tassalu

akissarsiaviit naammassisaqarsinnaassutsimit qaffasinneruppata suliffeqarfik nioqutissiormigut pilliuteqassaaq tamatumalu kingunerissavaa suliffissaaleqinerulerneq.

Akissarsiat naammassisaqarsinnaassutsillu ataqatigiinnerat aamma pisortat suliffeqarfiinni atuuppoq. Akissarsiat naammassisaqarsinnaassutsimit sukkanerusumik qaffakkiartorpata inernerissavaa suliffissaarunneq pisortalluunniit aningaasaliissutaasa tatineqarnerulerneq. Takussutissatut oqaatigineqassaaq 2005-imi akissarsiat isumaqatigiissutitigut qaffannerat Namminersornerullutik Oqartussaannarnut katillugu 65 mio. kruuninik akeqarsimappat. Tamatuma peqatigisaanik Namminersornerullutik Oqartussat 2005-imi ukiumoortumik inaatsimmi isertitaat 53 mio. kruuninik nakkariarput.

Tamatuma saniatigut ersarissarneqassaaq inuiaqatigiinni innuttaasut assigiinngitsut tamarnik naammassisaqarsinnaamerulernissaq soqutigisarimmassuk. Sulisitsisut naammassisaqarnerulerneq angussavaat sulisuusullu akissarsiaqarnerulerneq angussallugu. Tamatuma saniatigut pisortat isertitaat qaffassapput akileraarutinut akiliutit qaffanneratigut taamalu atugarissaarnerulernissaq namminiivinnissarlu aqutissiuunneqassapput. Tamatumunnga atatillugu suliarinninnikkut sakkussat suliarineqartariaqarputtaa inuiaqatigiinni naammassisaqarsinnaassutsip ineriartornera malinnaafigiummallugu soorlu inuiaqatigiinni naatsorsuutit nioqutissiormik tunngavillit aqutiggallugit.

Nunatsinni akissarsiat naammassisaqarsinnaassutsillu akornanni ajornartorsiutit

Akissarsiat, tunisassiat ataatsimut nalingata (BNP-ip) namminerlu naammassisaqarsinnaassutsip akornanni assigiinngissutit

Nunatsinni naammassisaqarsinnaassuseq (nammineq naammassisaqarsinnaassuseq) tassaavoq sulisut ataasiakkaat pilersitaqarnerat Danmarki Namminersornerullutik Oqartussanut ataatsimut tapiissuteqartanngitsuuppat. Aningasaqarnermut Pisortaarfik naliliivoq nammineq naammassisaqarsinnaassuseq⁵ 2000-imiit 2002-mut sulisumut ataatsimut 180.00 kruunit missaaniissimavoq. Agguaqatigiisillugu sulisumut ataatsimut tunisassiat ataatsimut nalinga (BNP) 330.000 kruunit missaaniissimavoq ukiorlu naallugu sulisumut ataatsimut 250.000 kruuniusimmalluni⁶. Nammineq naammassisaqarsinnaassutsip sulisullu ataasiakkaat

⁵ Nammineq naammassisaqarsinnaassuseq nalileruminaatsuuvoq, pisariaqarmammi tunisassiat ataatsimut nalingata BNP-ip sunniutaa naalagaaffiup tapiissutaanit imikkoortinneqassasoq. Nammineq naammassisaqarsinnaassuseq matumani naatosorneqarsimavoq nammineq naammassisaqarsinnaassuseq 57-58%/tunisassiat ataatsimut nalinga (BNP) aallaviggallugu, sulissoqarnerlu ukioq kaajallalugu sulisunut naatsorsugaavoq.

⁶ Agguaqatigiisillugu akissarsiat naatsorsorneqarsimmapput akissarsiassat amerlassusiat ukioq naallugu sulisuusartunik agguarlugu.

agguaqatigiissillugu akissarsiaasa nikingassutaat naalagaaffiup tapiisutaanit akilerneqartarpoq. Tassalu Danmarkip tapiissutaasa kalaallit aningaasaqarnerat ajornartoornartumut inissippaat. Illuatungaatigut akissarsiat atueriaaserlu nunatta nammineq pilersitaqarsinnaanera akimoqalugu ajornarunnaarsitaavoq. Illuatungaatigut namminersortut unammillersinnaassusiat kigaallatsinneqarpoq nioqqutissiornermi aningaasartuutit unammillersinnaajunnaarlugit qaffanneqarmata.

Naalackersuisut imminut napatissinnaasumik aningaasaqalernissamik anguniagaat aatsaat piviusunngortinneqarsinnaavoq akissarsiat namminerlu naammassisaqarsinaassutsip akornanni assigiinngissut qumartinneqarpat. Suliassaq tamanna ajornaatsuunngilaq, tassami akissarsiat nunatsinni naammassisaqarsinnaassutsip ineriartornerinnaanit aalajangerneqaratik aamma Danmarkimi naammassisaqarsinnaassutsip ineriartorneranit aalajangerneqartarmata.

Akissarsiat qaffaataat ”avataaneersut”

Nunarput danskinik tikisitanik atorfissaqartitsisorujussuuvoq. Pisorta qarfinni assersuutigalugu atuarfiit napparsimaviillu ilinniartitsisunik nakorsanillu pisariaqartitsipput sullissineq Inatsisartut kommunalbestyrelsillu piunasaat naammassiumallugu. Danskit sulisussat tamakkua immikkut ilisimasaqartuugajuttartut Danmarkimi akissarsiaasa assingusumik akilertariaqartarput. Taamaattumik sulisussat tikisitat akissarsiaat Danmarkimi akissarsianut unammilliinnar-tussaannngillat. Aamma Danmarkimi akissarsiat akissarsiat allanngoriartornerannut malin-naasariaqarput.

Sulisorisalli tikisitat akissarsiaminnik qaffaarusunnerat nunatsinni sulisorisanut ilaannut tuniluuttarpoq taamaaqataanik akissarsiaqarumanikkut akissarsialluunniit qaffakkiartoqatigiuna-neratigut.

Danskilli suliffeqarfiini akissarsiat danskit naammassisaqarsinnaassusiannit aalajangerneqartarput nunatsinnit qaffasinneroqisumit. Ajornartorsiut tamanna taamaallaat anigorneqarsinnaavoq nunatsinni sulisussat pitsanngorsagaappata ilinniartilluarnernerermikkut piginnaasaasalu ineriartortinneratigut. Tamatumuunakkut nammineq naammassisaqarsinnaassuseq annertusissaaq avataaniillu sulisussanik pisariaqartitsineq annikillissalluni. Suliassarli imaannaanngitsukasiuvoq.

Naammassisaqarsinnaasutsilli ineriartornera akissarsiat pillugit isumaqatigiinniartarnissaaq pingaaruteqartaqaaq. Naammassisaqarsinnaassuseq qaffappat inuiaqatigiit pisuujunerulissapput tamannalu sulinermik inuussutissarsiuteqartunut iluaqutaassaaq akissarsiat tigusassaat amerlanerulissammata. Akissarsiali naammassisaqarsinnaassutsimit sukkannerusumik qaffakkiartor-pata inernerissavaa suliffissaaleqineq unammillersinnaassutsillu ajorsinera. Pisortat

aningaasartuutaat qaffasapput nunanullu allanut niuernikkut angusat ajorseriassallutik. Tamatumunnga tunngatillugu eqqaamaneqassaaq ullumikkut akissarsiat nammineq naammassisaqarsinnaanermi qaffasinnerujussuummata. Aningaasaqarnivimmi oqimaaqatigiinneq pilerseqqinneqassappat akissarsiat ukiuni aggersuni nammineq naammassisaqarsinnaassutsimit arriinnerusumik qaffakkiartortariarput.

Akit qaffariartornerisigut aningaasap nalingata appariartornera, akissarsiallu pillugit isumaqatigiinniarnert

Maannamut sulisut kattuffiit isumaqatigiinniartarnert sunniuteqarnerpaasarsimavoq akit qaffariartornerisigut aningaasat naleerukkiartornerat naammassisaqarsinnaaneq pinnani. Akissarsiat pillugit isumaqatigiinniarnert aningaasat naleerukkiartornerannik aallaaveqarpata soorlu kingunerisinnaavaa oliap akitsorneratigut nunatsinni pisortanit akissarsiat qaffannerat.

Kisianni kalaallit nunatsinni sulisitsisut akissarsiat qaffannerannut amerlanerusunik akissaqalernavi-
angillat imaluunniit oliap akiata akitsornerata kingunerisaanik annerusumik sullinneqalernaviara-
tik. Raajanik suliffissuarmi oliap akiata qaffannerata akissarsiat qaffannissaasa piumsaarineqalera
kingunerisinnaavaa, kisiannili fabrikkip tunisamigut kinguneranik isertitai akissarsiat
qaffannerannut akissaagaluit appariarlutik nunarsuarmi niuerfinni raajat akiisa appariarnerata

Nioqqutissat avataanniit eqqussukat akitsoriarnerisa kingunerisarpaa nunatta niuerniarnerata
ajorseriarnera taamalu eqqortumik oqaatigalugu nunarput piitsunngoriarluni. Sulinermik
inuussutissarsiutillit aningaasat avataanniit nalikilliarnerannut tamakkiisumik taarsiivigineqarpata
kingunerissavaa taartaasinnaasunik peqarnerup ajorseriarnera sulisitsisumut tussammat. Tamatuma
inernerissavaa pisortat aningaasartuuteqarnerulernerat, unammillersinnaanerp pitsaannginneru-
lernerana nunanullu allanut niuernikkut angusat suli ajorseriarnerat.

Pisortat aningaasartuutikinnerulernerat imaluunniit pisortat sullissinerata milliartornera

Ukiuni makkunani pisortat isertitakilliartornerata peqatigisaanik kinguneraa pisortat
aningaasartuutikilliartornerat. Tassalu akissarsiat qaffannissaannut aningaasassat ikinnerulerput.
Tassalu akissarsiat qaffannerat pillugu Namminersornerullutik Oqartussat sipaarnerusariaqalerput
akissarsiat qaffaataat akissaqartikkumallugit. Sipaarutit taamaattut pisortat suliffinnik
annaaneqaleriartornerannik kinguneqarsinnaapput peqatigisaanillu suliffiit allat nutaallu
namminersornerusuni pilersinneqaratik sulisunik tigusisinnaasunik. Taamaattumik akissarsiat
qaffanneri suliffissaaleqinerulernermik kinnguneqarsinnaapput.

Akerlianik akissarsiat qaffaataat mikivallaarpata sulisut pisorta qarfinni sulisuusut pisortaniit
qimagussulissapput. Sulisut immikkut ilisimasaqartuuppata soorlu inunnik isumaginnikkikkut

suliffeqarfinni elværkiniluunnit pisortat inunnik isumaginninnikkut pilersuinikkulluunniit kissaatigineqartut annertutigisumik sullissisinnajunnaassapput inunnik isumaginniffiit elværkilluunniit immikkut ilisimasalinnik pisariaqartunik sulisussaarummata.

2005-2008-mi akissarsiat pillugit isumaqatigiinninniarnissaat

Ukiuni aggersuni pingasuni pisortanut isumaqatigiissutit nutarterneqartussaaapput. Isumaqatigiissutini pineqarput akissarsiat katillugu 2,2 mia. kruunit. Ukiumut akissarsiat 1 procentimik qaffappata ukiuni pingasuni isumaqatigiissuteqarfiusuni aningaasartuutaasussat 66 mio. kruuniussapput. Akissarsiat qaffaatai aningaasartuutaapput pisortat aningaasartuutaasut nutaatut allatullu pingaarnersiortariaqartut soorlu naartunermi erninermilu sulinngiffeqartarnerup sivitsorneqarnera imaluunniit meeqqanut ileqqaaruteqarnerit.

Akissarsiat pillugit isumaqatigiinninniarnissani aggersuni Naalakkersuisut akissarsiat qaffannissannut atugassat annikitsuinnannguusoraat. Isumaqatigiissuteqarfiusut arlallit qaninnerusoq isigalugu akissarsiarpiaat annikitsuinnarmik qaffariarsinnaassapput. Illuatungerisinnaavaali suliffissaarukkiar-torneq pisortallu aningaasartuuteqarnerulernerat tammaallaat matuneqarsinnaasut akileraartit qaffannerisigut imaluunniit pisortat sullissinerata annikillineqarneratigut. Naalakkersuisut qilanaaraat kattuffiit annikitsumik aningaasarsianik piumasaqarnissaat, taammaalillunni allanut akissaqarumalluni, soorlu ilinniartitaanermut il.il.

Sulinermik inussutissarsiuteqartut kattuffiisa akissarsiatigut annertunaarnagu piumasaqar-nissaannut illuatungiliullugu Naalakkersuisut maannakkut sulinermik inuussutissarsiuteqartut, minnerunngitsumik suliamik ilinniagaqarsimanngitsut, ilinniaqqinnissamik pitsaanerusumik neqeroorfiginarpaat. Naggataatigut nunatsinni suliffeqarnikkut pitsaanerusumik inissisi-malersinnaapput.

Naalakkersuisut suliniutaat

Akissarsiat namminerlu naammassinnissinnaanerup assigiinnginnerat ajornartorsiutaavoq annertoq namminersorlutik inuussutissarsiutinik ingerlatsisut suliniarnerannut ineriartorsinnaanerannullu noqitsisuusumik nunanullu allanut niuernikkut amigartorneq pilersittarlugu. Nunarput aningaasaqarnikkut imminut napatissinnaalissappat akissarsiat namminerlu naammassisaqarsinnaas-suseq oqimaaqatigiilersariaqarput. Tamanna taamaallaat pisinnaavoq nunatsinni pisortat namminersortullu atuinerat aningaasaliisarnerallu nunap nammineq naammassisaqarsinnaaneranut naleqquttunngorpat. Taamaattumik Naalakkersuisut tamatuma peqatigisaanik arlalinnik suliniuteqarniarput inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut oqimaaqatigiinnivik pilerseqqikkumallugu:

Pisortat pissarsiunnginnerulernerat. Pisortat ullumikkut atuisarput nammineq naammassisaqarsinnaaneq sinnerlugu. Tamatuma kingunerisarpaa ilinniarsimasunik sulisussarsiorneq inuiaqatigiit neqeroorutaat sinnerlugit. Akissarsiat qaffakkumanerulersarput, namminersortut unammillersinnaanerit nukikkaarsarneqartarpoq nunattalu imminut napatissinnaasumik aningaasaqalernissaata sanarfigineqarsinnaanera nakkarsarneqartarpoq.

Pisortat annikinnerusumik aningaasartuuteqalernerata qaninnerusiq isigalugu pisortat katillugu sullissinerulernerannik aningaatigulluunniit ingerlatsinerulernermik kinguneqassanngilaq. Pisortalli sulisussarsiornerata killilerneqarneratigut akissarsiatigut piumasat annikillineqassapput.

Ilinniartitaanermut aningaasaliissuteqarnerulernerneq. Innuttaasut ilinniarsimassusiat ullumikkut naalagaaffimmi atugarissaarfiusumi piunasaasumit appasinneroqaaq. Taamaattumik Naalackersuisut ukiuni aggersuni ilinniarnermut piginnaanngorsarnermullu annertuumik aningaasaliissutit annertuumik amerlisinniarpaat. Tamanna marlunnik sunniuteqassaaq: Siullertut nunatsinni sulisussat ilinniarsimasut neqeroorutigineqarsinnaasut amerlissapput, tamatumuunala danskit sulisut akisoqisut pisariaqartinneqarnerat milliartussaaq. Akissarsiaqarnerulerusunneq annikillissaaq imaaliartussallunilu akissarsiat ineriartornerat nunatsinni pissutsinik tunngaveqarnerulissasoq. Aappaatut nunatta nammineq naammassisaqarsinnaassusia annertusineqassaaq taamalu akissarsiat naammassisaqarsinnaassuserlu oqimaaqatigiinnerulissallutik.

Pisortani akissarsialersueriaatsip allanngortinnera. Sulisut ataasiakkaat sulinerorusunnersulernerat kajumissarneqassaaq. Akissarsialersugaaneq ullumikkutut aaqqissugaatillugu akissarsiat qaffattarput qanoq sivistigisumik sulisimaneq sivitsoriartortillugu. Sulisuusulli pinngitsoorani naammassisaqarsinaassutsini pitsanngortissinnaanngilaa suliatigulluunniit piginnaassutsini patsisigiinnarlugu utoqqalinermini sivisuumilluunniit sulisuusimaguni patsisigiinnarlugu. Anguniagaassaaq atorfillip akissarsiai naammassisaqarsinnaassusianut naapertuuttunngortissallugit. Akilersinnaasariaqarpoq sulinissaaq, ilinniarnissaaq imminullu piginnaanngorsarnissaaq.

Akissarsiat qaffattarneri allat. Naalackersuisut suliarereerlugulu siunissami sulissutiginiarpaat sulinermik inuussutissarsiuteqartut pisisinnaassusiat akissarsiat qaffannerinnaatiguungitsoq pitsanngorsarneqassasoq. 1. januar 2005-imi akileraarutininik oqilisaaneq assersuutissaavoq. Periarfissat allat tassaapput atorfinitsitaanermi atugassarititat pitsanngorsarnissaat akissarsiat pinngikkaluarlugit, tamatumanii ilanngullugu ilinniartitaaqqissinnaaneq taamalu sivistinnerusumik atorfeqarsinnaanerup qulakkeerneqarnera. Aamma pisiassat akiisa nalinginnaasumik qaffattarnerata killilernissaa Naalackersuisut pingaartitaasa ilagaat.

Aaqqissugaanerup nutarternissaata piareersagaanera. Kommuunit kattussornissaat pillugu ataatsimiititap periusissiaa 31. januar 2005-imeersoq malillugu takuneqarsinnaavoq aaqqissugaanerup nutarternissaani Namminersornerullutik Oqartussat kommuunillu attorneqarnerpaassasut. Naatsorsuutigineqarpoq suliassat kommuuninut tunniussorneqarnerat kommuunillu angisuut nutaat pilersinneqassasut 2009-miit 2023-imut qinersivimmi. Isumaqatigiissummiissapput akissarsianut atorfinitsitaanermilu atugarisassanut tunngasut aaqqissugaanerup torrammik nutarternissaani pisariaqartut.

Aaqqissugaanermut ataatsimiitittaq isumaqarpoq kommuunit allaffissornikkut aqutsiviisa katiterneratigut piginnasaqarnerulerneq piorsarneqarsinnaasoq sulisullu piginnaanillit pissarsiariu-minarnerulerlutillu sulisoriinnarneqarsinnaanerulissasut.